

Nutidens Kina i Sverige

**En läromedelsanalys av Kinas nutidshistoria i svenska
läroböcker för ämnet historia**

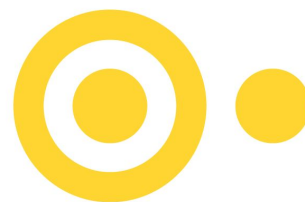
Av: Adam Lockner

Handledare: Julia Malitska

Södertörns Högskola | Institutionen för historia och samtidsstudier

Kandidatuppsats 15hp

Självständigt arbete | Vårterminen 2019

SÖDERTÖRNS HÖGSKOLA | STOCKHOLM
sh.se

Abstract:

Uppsatsen syftar till att undersöka vilka bilder av det nutida Kina, och vilket historiebruk som förmedlas i sju svenska läroböcker för gymnasieskolans historieämne. Detta görs genom en kvalitativ text- och bildanalys som delas in i två delar; en orientalistisk diskursanalys om skapandet av "den andre" utifrån Hägerdals två teoretiska begrepp *Exotism*, i denna undersökning kallad "*Den andre*", och *Positionell överlägsenhet*, samt Klas-Göran Karlssons historiebrukstypologi. Urvalet av böcker sker genom att de sju vanligast förekommande läroböckerna i kursen *historia 1b* valts ut. Resultatet visar att traditionella bilder av Kina lever kvar i form av synen på Kina som ett hot, ett land med starka kontraster, tudelad fascination och fruktan, att man bedöms efter den västerländska världens utveckling, och som beroende av stimulans från västvärlden för att kunna utvecklas som land. Undersökningen visar att det moraliska och ideologiska, tillsammans med det existentiella, historiebruket dominerar i läroböckerna.

Nyckelord: Historiebruk, Diskursanalys, Kina, "Den andre", Bilder, Orientalism, Läroböcker.

Innehållsförteckning

1. Inledning	4
2. Bakgrund	5
2.1 Lärobokens roll i undervisningen	5
3. Syfte och frågeställning	5
3.1 Syfte	5
3.2 Frågeställning	6
4. Teoretiskt ramverk	6
4.1 Historiebruk	6
4.2 Orientalistisk diskursanalys om “den andre”	8
5. Material	10
6. Metod	11
6.2 Avgränsning och urval	12
7. Tidigare forskning	12
7.1 Kina och Orientalism	12
7.2 Traditionella bilder av Kina och kinesen i det svenska samhället och läroboken	15
7.3 Historiebruket av Kina i den svenska läroboken	19
8. Resultat och analys	21
8.1 Samband Historia 1b	21
8.2 Perspektiv på historien 1b	23
8.3 Alla tiders historia 1b	26
8.4 Möt historien 1b	27
8.5 Historia 1b: Den lilla människan och de stora sammanhangen	30
8.6 Epos 1b	31
8.7 Bilden av historien 1b	34
9. Diskussion och slutsats	36
9.1 Historiebruk	36
9.2 Bilden av Kina och kinesen som “den andre”	38
10. Sammanfattning	40
Referenslista	42
Bilagor	45

1. Inledning

Fredag 21 September 2018 sändes ännu ett avsnitt av SVT:s satirprogram *Svenska Nyheter*. Ett avsnitt som skulle komma att skapa stora rubriker i både svensk och Kinesisk media, då man i programmet skämtade om negativa kinesiska stereotyper. I programmet “informerade” programledaren framtida kinesiska turister att man bland annat “inte får bajsas utanför historiska byggnader eller vid matbordet, och att hundägare inte promenerar med sin lunch”.¹ I Aftonbladet kunde man dagen efter läsa om reaktionerna från den kinesiska ambassaden i Stockholm, som i ett pressmeddelande fördömde programmet, kallade det rasistiskt och krävde en ursäkt av SVT.² SVT svarade i sin tur att man ville “driva med rasistiska klyschor” och att ambassaden hade “missat poängen” i programmets budskap.³ Programmet kom i längden enbart att mynna ut i att SVT avpublicerade avsnittet och ingen offentlig ursäkt gavs till Kina. Däremot väckte det en debatt om rasism där kina-svensken Aili Tang, forskare i nationalekonomi vid Örebro Universitet, i ett debattinlägg menade på att programmet spred rasistiska nidsbilder om kineser under parollen “satir”.⁴ Tang menade också på att kineser, eller andra minoriteter, som tog anstöt av programmet inte ansågs “ha någon humor” av debattklimatet i Sverige.⁵

Även om det kan tyckas långsökt väckte debatten om rasistiska stereotyper en fråga i mig om hur vi pratar om Kina i Sverige och vad som formar vår bild av landet och dess befolkning. Tillsammans med den nästintill obefintliga forskningen inom ämnet, ledde det mig vidare i tanken som blivande historielärare om hur läroböcker i historia pratar om det kommunistiska Kinas historia som ligger oss nära i nutiden, och vilka bilder av Kina och kinesen som förmedlas genom de svenska historieböckerna till våra elever. Vilka bilder får vi av det nutida Kina i läroböckerna för historia?

¹ Christoffer Nilsson, “Kina till attack mot SVT efter inslag om hotellbråk”, *Aftonbladet* 22/9 2018, <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/EoMkLa/kinesisk-protest--mot-svts-satirprogram> [hämtad 2019-08-18]

² Nilsson *Aftonbladet* 22/9 2018.

³ Nilsson *Aftonbladet* 22/9 2018.

⁴ Aili Tang, “Det är ju bara på skämt - och vi kineser saknar tydligen humor”, *SVT* 24/9 2018, <https://www.svt.se/opinion/det-ar-ju-bara-pa-skamt-och-vi-kineser-saknar-tydligt-humor> [hämtad 2019-08-18]

⁵ Tang *SVT* 24/9 2018.

2. Bakgrund

2.1 Lärobokens roll i undervisningen

I den svenska gymnasieskolan finns inga krav på att använda läroböcker i undervisningen. Trots detta dominerar läroboken innehållet av historieundervisningen i Sverige enligt en internationell undersökning för *Youth and History* som Niklas Ammert skriver om i sin bok om läromedelsstudier.⁶ Trots att läroboken dominerar undervisningen i historia finns det inte längre någon myndighet som granskar innehållet i läroböckerna sedan den statliga granskningen av läromedel upphörde 1991⁷. Då vi vet att läroboken dominerar historieundervisningens innehåll finns därför ett intresse av att undersöka vad för innehåll som finns tillgängligt i läroböcker. Ammert skriver också om en undersökning från LO som visade att läroböckerna i skolan, för en inte alltför liten skara människor i Sverige, är de enda böckerna som de har läst.⁸ Om dessa läroböcker är de enda böcker som dessa människor har läst om Kinas historia får de en allt viktigare roll i att forma deras bild av landet, och resten av omvärlden.

3. Syfte och frågeställning

3.1 Syfte

Syftet med denna uppsats är att undersöka och analysera hur Kinas nutidshistoria brukas i aktuella svenska läroböcker för kursen *Historia 1b* i ämnet historia, samt analysera vilka bilder om Kina och kinesen som förmedlas i läroböckerna i förhållande till en orientalistisk diskursanalys. Läroböckerna är publicerade efter att den senaste läroplanen, *Läroplan för Gy2011*, togs i bruk. Med "nutidshistoria" åsyftas i denna uppsats tidsperioden 1990-2019, alltså året efter studentprotesterna 1989 fram till dagens datum. Förhoppningen är att denna uppsats ska ge större förståelse åt ett annars tämligen utforskat ämne, hur aktuella svenska

⁶ Niklas Ammert, "Om läroböcker och studiet av dem", i *Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik*, red. Niklas Ammert, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2011), s. 26.

⁷ Ammert 2011, s. 26.

⁸ Ammert 2011, s. 28.

historieläroböcker förmedlar och pratar om det Kina vi möter idag och imorgon i en allt mer globaliserad värld.

3.2 Frågeställning

- Vilka bilder av Kina och kinesen förmedlas i läroböckerna i förhållande till de traditionella bilder som historiskt har förmedlats i det svenska samhället och läroboken?
- Vilket historiebruk präglar läroböckernas innehåll?

4. Teoretiskt ramverk

Denna uppsats har ett teoretiskt ramverk bestående av två delar som kompletterar varandra. Det handlar dels om historiebruket, hur författarna av läroböckerna brukar den senmoderna kinesiska historien i läroböckerna, men också vilka bilder av Kina och kinesen som förmedlas i läroböckerna utefter en orientalistisk diskurs om “den andre” i förhållande till Sverige och västerlandet.

4.1 Historiebruk

I *Historien är närvarande* skriver Klas-Göran Karlsson om historiebruk som något som sker på den historiekulturella arenan i samhället.⁹ Historiekultur är något som präglar ett lands historiebruk men det är inte något som är konstant statiskt utan något som är i ständig förändring, om än ofta i en trög hastighet.¹⁰ Hur historia brukas i svenska läroböcker är därför en intressant teori att utgå ifrån i denna uppsats då resultatet kan säga något om det politiska samhällsklimat som den är sprungen utifrån. Att just undersöka hur den kinesiska nutidshistorien brukas i svenska läroböcker kan alltså lära oss minst lika mycket eller mer om den samtida svenska synen på dagens Kina, som vi gör om den kinesiska historia som berörs i läroboken.

⁹ Klas-Göran Karlsson, “Historia, historiedidaktik och historiekultur - teori och perspektiv”, i *Historien är närvarande: Historiedidaktik som teori och tillämpning*, red. Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2014), s. 70.

¹⁰ Karlsson 2014, s. 65.

Historiebruk som sådant delar Karlsson upp i en typologi med sju olika kategorier:¹¹

- *Vetenskapligt historiebruk*: Brukas främst av historiker och historielärare och detta bruk kan sägas präglas av att försöka tolka och rekonstruera det förflutna samt erbjuda alternativa tolkningar om hur det hade kunnat vara. Det vetenskapliga historiebruket är det som kan sägas ge oss “kalla fakta” utan någon värdering och brukar även kallas för det kritiska historiebruket då ifrågasättande av absoluta sanningar räknas in under denna kategori.
- *Existentiellt historiebruk*: Används för att minnas, eller glömma, och kan användas av alla människor och ibland av hela folkgrupper som till exempel har upplevt något traumatiskt som judarna och förintelsen, armenier, assyrier och andra kristna folkgrupper i det osmanska riket etc. Genom det existentiella historiebruket kan man legitimera sin nation och samtidigt hålla samman den genom att minnas kollektivt, något att knyta sin identitet kring.
- *Moraliskt historiebruk*: Används för att ge legitimitet genom bringa upp orättvisor till ytan samt att kritisera människor eller grupper handlande historiskt. En utförligare förklaring är att det kan vara ett verktyg för försoning och botgöring genom att återupptäcka oförrätter från tidigare, där målet ofta är att återställa ordningen mellan statsapparaten och folket till hur det var innan oförrätten ägde rum.
- *Ideologiskt historiebruk*: Brukas oftast av intellektuella och politiska makthavare för att legitimera sin makt eller ståndpunkt. Viktigt för det ideologiska historiebruket är rationaliserandet av ledarskapet och dess väg till makten i form av att det finns en tydlig och kronologisk förklaring till varför de bör styra och att man är på väg från det sämre till det bättre. Eventuella misstag och hemska handlingar som har begåtts på vägen dit glöms medvetet bort eller bagatelliseras. Gränsen mellan vetenskapligt och ideologiskt historiebruk kan dock vara otydlig ibland då tolkandet och selekteringen av vilken historia som bör synliggöras görs inom de båda bruken.
- *Icke-bruk*: När man medvetet väljer att inte använda historien för att legitimera sin maktställning, utan istället använder samtida socioekonomiska anledningar och framtidsvisioner om vart man ska istället för historia. Ett icke-bruk kan ses som en del

¹¹ Klas-Göran Karlsson, “Historiedidaktik: begrepp, teori och analys”, i *Historien är nu: En introduktion till historiedidaktiken*, red. Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2004), s. 52-66.

av ett ideologiskt historiebruk då det också används för att legitimera en statsapparat, men också för att man aktivt selekterar bort historia som anses vara skadlig för statsapparaten. Ett exempel på sådant är Sverige under efterkrigstiden där den tidigare svenska historien inte längre var viktig utan fokus låg istället på den rådande socioekonomiska folkhemsvisionen, framtiden och moderniseringen av Sverige.

- *Politiskt pedagogiskt historiebruk*: Används ofta av intellektuella, pedagoger och politiker för att skapa uppmärksamhet och sympati åt en aktuell fråga genom att jämföra denna med en historisk företeelse. Medan de vetenskapliga historiebruket letar efter både likheter och olikheter när man jämför händelser, är målet med det pedagogiska historiebruket att oproblematiskt jämföra två händelser som lika illa eller bra för väcka sympati för sin ståndpunkt. Händelser som man använder som metaforer är ofta händelser som väcker stora känslor som till exempel förintelsen.
- *Kommersiellt historiebruk*: Det kommersiella historiebruket är när historien brukas för ekonomisk vinning i form av populärkultur som film, spel, skönlitteratur och reklam. Det är då inte viktigt att historien berättas historiskt korrekt utan snarare att ett mervärde och intresse skapas kring den berättade historien med målet att det ska skapa en ekonomisk vinst.

4.2 Orientalistisk diskursanalys om “den andre”

Orientalism är Edward Saids definition för den diskurs och akademiska, ekonomiska, politiska samt kulturella auktoritet som “väst” (USA, Australien och Europa) utövar mot “Orient/Österlandet”. I Saids egna exempel åsyftades Mellanöstern men det går att applicera på alla världsdelar och länder som inte anses vara som eller en del av “västerlandet.”¹² Orientalism är den västerländska synen på västerlandet som världens kulturella centrum och utgångspunkten för det “normala”, medan orienten intar rollen som “den andre” och “okända”, och där orienten och dess utveckling alltid värderades utifrån en västerländsk måttstock. Ania Loomba beskriver i *Kolonialism/Postkolonialism* det som att i orientalism framhävs olikheterna mellan “vi” i väst och “de andra” i orienten på ett dikotomiskt vis där orienten sätts i negativ motsatsställning till “oss” i väst.¹³

¹² Edward Said, *Orientalism*, (Stockholm: Ordfront, 2016), s. 87-89

¹³ Ania Loomba, *Kolonialism/Postkolonialism: En introduktion till ett forskningsfält*, (Finland: Bookwell AB, 2005), s. 56-57.

Den orientalistiska diskursanalys som ligger till grund för det orientaliska begreppet i denna uppsats är hämtad från Hans Hägerdals avhandling *Väst om öst: Kinaforskning och kinasyn under 1800- och 1900-talet* där han analyserar hur sinologins (forskning om Kina) professionalisering har påverkat hur forskare från USA och Europa har behandlat Kina historiskt. I avhandlingen använder han fyra kategorier för att beröra det orientalistiska forskningsfältet:¹⁴ *Exotism, Positionell överlägsenhet, de vetenskapliga institutionerna och skolbildningarna*, samt *orientalismens triumf*. I denna uppsats är dock enbart de två förstnämnda relevanta för undersökningen, vilka bör ses som ramverk för den orientalistiska diskursanalysen. Jag kommer dock att använda uttrycket “den andre” istället för exotism då det är mer relevant som begrepp för min undersökningsperiod. Hägerdals begrepp beskrivs enligt följande:

“Den andre” (exotism):

Tendensen att behandla ett objekt för dess främmande karaktär skall snarare än utifrån dess egna utgångspunkter. Här kommer motsatsställningen “vi” - “de”, den västerländska betraktaren kontra den Andre, in i bilden. Däremot bör det observeras att tendensen att betona den främmande kulturen som annorlunda inte behöver innebära rasism eller en nedvärderande attityd.¹⁵

I denna uppsats blir “Den andre” relevant som begrepp genom att undersöka om och hur Kina och kinesen beskrivs i förhållande till Sverige, västvärlden och de normer som råder “här”, samt hur skillnader mellan Kina och “väst” betonas. Beskrivs Kina som annorlunda, och om så är fallet, hur och i vilken kontext? Beskrivs “den andre”, i form av Kina, i positiva och/eller negativa ordalag?

Positionell överlägsenhet:

Det kan å ena sidan visa sig i att man direkt eller indirekt förutsätter att Orienten behöver utvecklas i en riktning förenlig med västerländska preferenser. Men det kan också komma till synes om jämförelser mellan orientalistiska och västerländska

¹⁴ Hans Hägerdal, *Väst om öst: Kinaforskning och kinasyn under 1800- och 1900-talet*, (Lund: Lund University Press, 1996), s. 15-17.

¹⁵ Hägerdal 1996, s. 15.

civilisationer tycks visa att de förra är stagnerande, mindervärdiga, icke utvecklingsbara etc.¹⁶

...förhållandet mellan skribentens behandling av Orienten och västvärldens vilja att dominera och ha makt över samma Orient. Fenomenet kan också ges en något mindre dramatisk innebörd: tendensen att utgå från Västerlandet som en måttstock på det historiskt normala, och i slutändan bedöma kinesiska utvecklingsdrag därefter.¹⁷

Att undersöka hur läroböckerna beskriver Kinas nutida utveckling kan även ge förståelse för hur den svenska skolans läroböcker förmedlar morgondagens Kina till svenska gymnasieelever. Förmedlas olikheter och/eller likheter utifrån en västerländsk måttstock och på vilket sätt isåfall? Finns det normativa inslag i beskrivningarna av Kina och dess utveckling, och hur beskrivs dessa isåfall?

5. Material

Materialet som används i denna undersökning är sju stycken nutida läroböcker med gymnasieskolan som målgrupp. Med "nutida" menar jag att samtliga läroböcker är skrivna efter att den senaste läroplanen, *Gy2011*, infördes och således aktuella i dagens klassrum.

De böcker som används är: *Möt Historien 1b* som innehåller 316 sidor, är publicerad 2016 och skriven av Olle Larsson som sedan många år verkar som lektor i historia på Katedralskolan (gymnasium) i Växjö. Han är dessutom författare till flera vetenskapliga och populärvetenskapliga böcker och artiklar inom historia; *Samband Historia 1b* som innehåller 661 sidor, är publicerad 2017 och skriven av Niklas Ericsson och Magnus Hansson. Niklas Ericsson är fil doktor i Historia, lärare samt författare till flera populärhistoriska verk. Magnus Hansson är fil magister i historia och nordiska språk, samt lärare och författare; *Alla tiders historia 1b* som innehåller 452 sidor, är publicerad 2014 och skriven av Hans Almgren (redaktör), Börje Bergström och Arne Löwgren. Hans Almgren är lektor i historia och samhällskunskap vid Vasagymnasiet i Arboga och är författare till flertalet läroböcker inom

¹⁶ Hägerdal 1996, s. 15.

¹⁷ Hägerdal 1996, s. 274.

historia och samhällskunskap; *Perspektiv på historien 1b* som innehåller 468 sidor, är publicerad 2016 och skriven av Hans Nyström, Lars Nyström, Örjan Nyström samt Erik Hallberg. Författargruppen har tillsammans en lång erfarenhet som lärare vid både gymnasieskola och universitet samt står som författare till flertalet böcker inom historisk facklitteratur; *Epos 1b* som innehåller 406 sidor, är publicerad 2012 och är skriven av Robert Sandberg (redaktör) Per-Arne Karlsson, Karl Molin samt Ann-Sofie Ohlander. Redaktören Robert Sandberg är lektor vid Södertörns Högskola och har författat flertalet böcker inom historisk facklitteratur; *Historia 1b: Den lilla människan och de stora sammanhangen*, som innehåller 434 sidor, är publicerad 2012 och är skriven av Sture Långström, Weronica Ader, Ingvar Ededal och Susanna Hedenborg; samt slutligen *Bilden av historien 1b* som innehåller 632 sidor, är publicerad 2016 och skriven av Dick Harrison, författare och professor i historia vid Lunds universitet, och Katarina Harrison Lindbergh, författare och gymnasielärare inom Historia.

6. Metod

I denna undersökning används en kvalitativ textanalys som metod för att tolka det skriftliga innehållet i läroböckerna som ingår i undersökningen.¹⁸ I den kvalitativa analysen ingår även en bildanalys av de bilder som används i läroböckerna för att beröra Kinas nutidshistoria. Det är alltså läroböckernas totala innehåll om det nutida Kina, och vad det säger om landet, som analyseras i denna uppsats. Innehållsanalysen kan sägas ha två delar; dels en diskursanalys enligt ett identitetsskapande “vi” och “dom”-perspektiv där det analyseras hur läroböckernas författare pratar om Kinesisk historia, kinesen och vilka bilder som förmedlas via läroböckernas innehåll i förhållande till “oss”, och genom det skapar “den andre”¹⁹ utifrån Hägerdals två teoretiska begrepp (se ovan); samt också en analys av *hur* den kinesiska historien brukas i läroböckerna utifrån Karlssons historiebrukstypologi (se ovan).²⁰ Samma kategorisering som Karlsson använder i sin typologi kommer även att användas i denna undersöknings resultat- och diskussionsavsnitt. I resultatdelen kategoriseras svaren utifrån

¹⁸ Louise Berglund & Agneta Ney, *Historikerns hantverk: Om historieskrivning, teori och metod*, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2015), s. 159.

¹⁹ Göran Bergström & Linda Ekström, “Tre diskursanalytiska inriktningar”, i *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, (Lund: Studentlitteratur, 2018), s. 256-257.

²⁰ Karlsson 2004, s. 52-66.

varje enskild lärobok som utgångspunkt, där båda frågorna i frågeställningen besvaras gemensamt för varje bok. Resultatet diskuteras sedan under rubriken "Diskussion" utifrån den tidigare forskningen.

6.2 Avgränsning och urval

Undersökningen är avgränsad till att enbart beröra läroböcker från den senaste läroplanen, *Gy2011*. Avgränsningen till nutidens historia, 1990-2019, handlar om uppsatsens begränsade storlek samt bristande kunskapsfält som jag vill fylla. Detta för att det redan finns existerande material som behandlar svenska läroböcker för gymnasieskolan från 60-talet fram till 2006. Jag har därför valt att fokusera på läroböcker som skapats från och med 2011 för att kunna producera ny kompletterande information. Vad gäller urval har läroböckerna valts efter vilka som gav flest träffar på google, samt vilka som har publicerats av de största och vanligast förekommande förlagen inom kurslitteratur på den svenska marknaden. Böckerna berör kursen *Historia 1b* då det är den historiekurs som flest gymnasieelever läser. I läroböckerna har sökandet av stoff skett genom att söka efter ordet "Kina" i samtliga läroböckers register, och sedan undersöka de sidor som innehåller ordet "Kina". Fullständig information om vilka sidor, och under vilka kapitel och rubriker i läroböckerna, som berör Kinas nutidshistoria kan ses i denna uppsats bilaga 1.

7. Tidigare forskning

7.1 Kina och Orientalism

Även om undersökningen syftar till att undersöka hur Kina talas om i Sverige och svenska läroböcker finner jag det ändå viktigt att tala om hur Kina har talats om på den internationella arenan då Sverige är en del av det "väst" som den orientalistiska diskursen ställer i maktförhållande mot Kina och "öst". Kina i relation till orientalistisk diskurs är ett ämne som i modern tid skiljer sig gentemot orientalism i Arabvärlden, Latinamerika, Sydostasien och Afrika menar forskaren Daniel Vukovich. Han skriver i sin bok *China and Orientalism* att det är av den anledning att Kina enbart var semi-koloniserat och alltid innehade suveränitet över sitt land till skillnad från de koloniserade länderna i Afrika, Latinamerika, Arabvärlden och

Sydostasien.²¹ Detta kan även sägas bekräftas även av Hägerdal i ovan nämnda avhandling där han ser att den sinologiska forskningen inte uppvisar en lika orientalistisk och rasistisk bild som exempelvis den västerländska forskningen om arabvärlden eller Afrika.²² Vukovic fokus i boken ligger på den ändring av den orientalistiska diskursen om Kina som han menar har skett under de kommunistiska åren fram till idag. Han menar att den nya orientalistiska diskursens retorik har ändrats från att se Kina som “den andre” och som aldrig kan bli som “oss” i väst till ett land som “måste, borde och kommer att bli så”.²³ Vukovich påpekar alltså att den nya orientalistiska diskursen om Kina nu har gått från Saids differentiering om vad “vi” är och “dom” inte är till att “dom” inte bara *får* bli som “oss” utan de *ska* bli som “oss”, och detta i globaliseringen och liberalismens namn.²⁴

Hela Vukovich resonemang bygger på att orientalismens retorik har skiftat under och efter det Kalla kriget där man från USA och väst ser det som att kapitalismen, demokrati och den fria marknaden “vann” och blev det “normala” medan kommunismen förlorade och intog den nya rollen som “den andre”.²⁵ Det som Said talade om som “Orientalistisk despotism”²⁶ blev nu istället totalitaristiska stater med, i Kinas fall, en befolkning på “hundratals miljoner hjärntvättade under Mao”.²⁷ Vukovich menar alltså att antikommunism flöt ihop med kinesisk orientalism där den nya orientalistiska diskursen, genom en imperialistisk Kalla kriget-retorik, anslöt till äldre rasistiska stereotyper om kineser som innehavandes av “...passiva, irrationella sinnen som var lätta att hjärntvätta”.²⁸ Detta i sin tur flyter ihop med den, från väst, tudelade fascinationen för den kinesiska ekonomins uppgång samtidigt som den “kinesiska mentalitetens irrationella underlägsenhet både i kulturella och politiska termer”²⁹ är anledningen till att landet inte har utvecklats fullt ut till ett demokratiskt och liberalt land. Vukovich och Said enas i tanken om att det i slutändan är hur Kina konstrueras och pratas om av västerländsk vetenskap, och vilka som får komma till tals, som också hjälper till att

²¹ Daniel Vukovich, *China and Orientalism: Western knowledge production and the P.R.C.*, (London and New York: Routledge, 2012), s. 6.

²² Hägerdal 1996, s. 274.

²³ Vukovich 2012, s. 9.

²⁴ Vukovich 2012, s. 25

²⁵ Vukovich 2012, s. 25.

²⁶ Said 2016, s. 67.

²⁷ Vukovich 2012, s. 21-23.

²⁸ Vukovich 2012, s. 21.

²⁹ Vukovich 2012, s. 11.

definiera vad “väst” och Kina är.³⁰³¹ Vukovich menar att det akademiska kinesiska narrativet inte får synas på den globala arenan utan att Kinas “röst” då utgörs av kineser från diasporan eller autonoma delar av Kina som delar den västerländska liberala ideologin, och som inte sällan är kritiska mot statsapparaten i Kina.³²

Hägerdal kommer i sin avhandling fram till att sinologin fortfarande är orientalistisk men att det också är ofrånkomligt då det aldrig går att vara helt objektiv, och därför förblir objektivitet en “fåfång förhoppning”.³³ Under de tre undersökningsperioder, 1900-1910, 1935-1945 och 1970-1980, som Hägerdal har analyserat material framträder både kontinuitet och förändring i resultatet. Kontinuitet i form av att synen på Kina som “den andre” och motsats till väst består genom hela perioden, där Kina i allt större utsträckning bedöms efter efter en västerländsk evolutionistisk diskurs där “*Modern* jämfördes med *västerländsk* som jämfördes med *viktig*.”³⁴ Kina bedöms då alltså efter den västerländska måttstocken och tanken om modernisering där “de icke-europeiska utvecklingsvägarna ses som avvikande från det ‘normala’.”³⁵ Hägerdal nämner också den eurocentriska övertro som västerländsk forskning har haft på synen att västs påverkan varit totalt avgörande för förändringar i det kinesiska samhället och historien från slutet av 1800-talet och framåt. Den klassiska orientalistiska bilderna om Kinesen som passiv och oförmögen att förändras utan “västlig stimulans”³⁶ reproduceras alltså även i modernare tid. Just exotismen är däremot något som förändras under Hägerdals undersökningsperiod, från vanligt förekommande till sällan, åtminstone inom den professionella sinologin. Exotismen representerar i Kinas fall en positiv motbild som “den andre” där stor beundran lyfts för Kinas “långa historiska kontinuitet, sin byråkrati och kejsarmakt, sin litterata tradition”³⁷, men som fortfarande enbart ses i motsats till väst, om än positivt. Denna exotism och idealisering minskar som sagt med tiden i takt med att Kina blir en större spelare på den geopolitiska kartan. Där bedöms Kina allt mer efter

³⁰ Vukovich 2012, s. 3.

³¹ Said 2016, s. 7.

³² Vukovich 2012, s. 7-8.

³³ Hägerdal 1996, s. 282.

³⁴ Hägerdal 1996, s. 279.

³⁵ Hägerdal 1996, s. 275.

³⁶ Hägerdal 1996, s. 281.

³⁷ Hägerdal 1996, s. 272.

den västerländska moderniseringen, och den kommunist-maoistiska utvecklingen ses med skepsis från västerländska sinologers håll.³⁸

7.2 Traditionella bilder av Kina och kinesen i det svenska samhället och läroboken

Forskningen kring bilden av Kina och kinesen i det svenska samhället har under de senaste decennierna ökat i antal och då bland annat handlat om hur svenska resenärer under 1700- och 1800-talet uppfattade Kina och dess invånare, hur svenska nyhetstidningar skrivit och skriver om Kina, och även hur Kina behandlas i svenska läroböcker. Vad som kan sägas är att det inte är en homogen bild som getts av Kina och dess folk, och det har dessutom skiftat under åren. I Kenneth Nybergs avhandling *Bilder av Mittens rike: Kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749-1912* ser Nyberg hur 1700-talets svenska kinaresenärer hyste beundran och såg upp till det "hierarkiska" och "stabila" kinesiska samhället i kontrast till Europa som under dåtiden plågats av "krig, oroligheter och konflikter mellan olika samhällsgrupper".³⁹ Samma värderande egenskaper kom sedan under 1800-talet att utvecklas till en negativ bild från Europa som upplevde en teknologisk och ekonomisk utveckling i rask takt. Stabilitet blev nu istället synonym för "stillastående" och den konfucianska hierarkin i samhället ansågs nu istället hindra den kinesiska moderniseringen i takt med att Kina försvagades i förhållande till Europa.⁴⁰ Under 1900-talet bestod de svenska resenärerna av en mer heterogen typ av människor än tidigare och så även de bilder som förmedlades. Exotiska skildringar enligt orientalistiska förtecken hade visat sig alltmer sedan 1840-talet och återkommande bilder i resenärernas skildringar var enligt Nyberg bland annat männens "långa naglar, knapparna på huvudbonaderna, hårpiskan, barnamord och kvinnornas underordning."⁴¹ Efter stora uppror och oroligheter i Kina i skiftet mellan 1800- och 1900-talet började en tudelad bild slå rot också, dels den koloniala tron på Kinas upplösning och fall men också rädsla för en offensiv från en oändlig massa av kineser, den "gula faran", mot Europa.⁴² Samtidigt fanns det runt 1900-talets början också många skildringar som gav

³⁸ Hägerdal 1996, s. 272.

³⁹ Kenneth Nyberg, *Bilder av Mittens rike: Kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749-1912*, (Göteborg: Historiska institutionen, Uni., 2001), s. 304.

⁴⁰ Nyberg 2001, s. 304.

⁴¹ Nyberg 2001, s. 303.

⁴² Nyberg 2001, s. 302-303.

en bild av vilja att förstå och skildra Kina utefter deras egna förutsättningar, och dessutom kritik mot de europeiska ländernas behandling av Kina.⁴³

Bilderna av Kina och kinesen har alltså varit motsägelsefulla sen dess början och där ser sinologen Ted Rylander i sin kandidatuppsats *Mittens rike i Sverige: Kinas senmoderna historia i läromedel för svensk gymnasieundervisning 1971-2006*, som förövrigt varit en stor inspirationskälla för mig själv, både en positiv fascination för det annorlunda och “mystiska” Kina men också en, med tiden, tilltagande rädsla och oro för hotet från den “gula faran”, vilket han beskriver som “två sidor av samma mynt”.⁴⁴ Att jag valt att använda Rylanders uppsats, trots att den är på kandidatnivå, beror på hans gedigna bakgrund som sinolog, att uppsatsen var väldigt ambitiös (58 sidor lång), väl genomförd, och framförallt var det den enda studien som undersökte Kinas historia i svenska läroböcker i senmodern tid. Jag känner därför att uppsatsen bidrog till en kompletterande bild av det nuvarande forskningsläget.

I sin uppsats kommer Rylander fram till att svenska läroböcker i gymnasieskolan har förmedlat denna tvådelade och oförenliga bild av Kina och kinesen från 60- och 70-talet fram till 2006, om än i olika former, och att Kina fungerar som en motbild mot Sverige och reflekterar vad vi själva fascineras av men också fruktar.⁴⁵ I 60- och 70-talets läroböcker förmedlas sympatiska bilder av den kinesiska kommunismen som ett positivt alternativ till den sovjetiska kommunismen, där inslag av fascination för kinesisk visdom och möjligheten till massmobilisering imponerar på läroboksförfattarna, samtidigt som det också finns en rädsla för den “gula faran” när Kina bestycker sig med kärnvapen, och Kina ses genomgående som “irrationella”, man vet inte vart man har dom.⁴⁶ En viktig faktor till detta kan vara, som Anne Hedén skriver i sin avhandling om Svensk-kinesiska vänskapsföreningen *Röd stjärna över Sverige*, att anti-kommunismen hade avtagit under 1950-talet och den radikala vänstervåg som rådde i Sverige under 1960- och 1970-talet hade skapat stora sympatier för den tredje världens länder, samtidigt som det fanns ett stort motstånd mot stormakterna och dess agerande i världspolitiken. Till skillnad från Sovjet sågs den kinesiska

⁴³ Nyberg 2001, s. 302.

⁴⁴ Ted Rylander, *Mittens rike i Sverige: Kinas senmoderna historia i läromedel för svensk gymnasieundervisning 1971-2006*, Kandidatuppsats (Örebro: Örebro Universitet, 2006), s. 18.

⁴⁵ Rylander 2006, s. 58.

⁴⁶ Rylander 2006, s. 53-58.

kommunismen som ett folkligt experiment där “arbetsglädje, visdom och kollektivism” präglade den kinesiska varianten.⁴⁷ Man kan här notera de återkommande positiva orientaliska bilderna av ett Kina som präglas av visdom och en stor avindividualiserad folkmassa som är lätta att mobilisera. Efter studentupproren 1989 ser Rylander att bilderna ändrar karaktär i läroböckerna men fortfarande är fast i “två sidor av samma mynt”-tankesättet. Fascination och beundran lyfts för det ekonomiska undret i Kina som skett efter Maos död, samtidigt som ökade ekonomiska klyftorna ges som konsekvens av denna ekonomiska framgång. Det “gula hotet” lever kvar genom att man ser det kommunistiska Kina som ett hot mot den västerländska demokratiska värdegrunden, och även genom att miljöproblem i Kina nu ses som ett reellt hot i världen.⁴⁸

I Åke Holmbergs *Världen bortom västerlandet II* från 1994 behandlas den svenska omvärldsbilden inom akademiska kretsar under mellankrigstiden. Holmberg ser samma tvådelade orientaliska fascination och fruktan för Kina och kinesen som tidigare forskare. Där beskrivs kinesen i början av 1900-talet beskrivs i positiva ordalag som “skarpsinniga, flitiga, sparsamma och måttliga” men samtidigt enligt negativa termer som “falska, fega, giriga, uppblåsta”.⁴⁹ Man saknar även en “gåpåaranda” och “statsbildande förmåga” vilket har gjort att man hamnat på efterkälken gentemot Europa.⁵⁰ Återigen ses det kinesiska samhället som “stelnat” i jämförelse med det europeiska, men där dock Kina utmärker sig tillsammans med Indien och Japan att i alla fall ses som civilisationer i jämförelse med de andra i Asien som benämns som “halfkultur”.⁵¹ Sympatier för Kina ökar dock efter den Japanska invasionen 1937, men då för att man ser Kina som “ofarlig” men som någon som kan bli farlig i en “potent” makts ledarskap.⁵² Den “gula faran” symboliseras i Holmbergs verk av bland annat rasbiologiska skäl där den kinesiska befolkningens höga antal utgör ett framtida hot mot den “vita rasens överlevnad”.⁵³

⁴⁷ Anne Hedén, *Röd stjärna över Sverige*, (Lund: Sekel Bokförlag, 2008), s. 11.

⁴⁸ Rylander 2006, s. 50, 56-57.

⁴⁹ Åke Holmberg, *Världen bortom västerlandet: Den svenska omvärldsbilden under mellankrigstiden*, (Göteborg: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället, 1994), s. 35.

⁵⁰ Holmberg 1994, s. 227.

⁵¹ Holmberg 1994, s. 37.

⁵² Holmberg 1994, s.

⁵³ Holmberg 1994, s. 227.

I antologin *Öst i väst* skriver Michael Schoenhals, professor i kinesiska och kinesisk historia, om den svenska dagspressens Kinabild. Där menar Schoenhals att den svenska dagspressens förmedling av Kina är en "reflekterad och förvrängd bild av svensken, svenskarna och Sverige"⁵⁴, och med det menas att författarna har sett vad de själva vill se. Reflektionen speglar både vår fascination och rädsla för den "den andre" som i detta fall är Kina, och bekräftar samtidigt vad "vi" svenskar och Sverige är. Schoenhals tar upp Olof Lagercrantz, dåvarande chefredaktör för DN, beundrande reseskildring av Kina i svensk media 1970, och kultur- och vänsterprofilen Jan Myrdals glorifierande skildringar av det maoistiska Kina. På grund av de begränsade möjligheterna att resa till och få tillgång till trovärdig fakta kring vad som hände i Kina bidrog Lagercrantz och Myrdals skildringar till den positiva diskurs som rådde om Kina i Sverige under 60- och 70-talet, men som skulle komma att ändras efter studentprotesterna i Kina 1989.⁵⁵

Detta bekräftar även Torsten Burgman i sitt omfattande verk *Kinabilden i Sverige från 1667 till 1998* där han bekräftar Schoenhals syn på Myrdal, Lagercrantz och andra kulturprofilers påverkan på den positiva svenska synen på den kinesiska kommunismen under 1960- och 1970-talet.⁵⁶ Denna intresserade och positiva syn på kinesiska kommunismen som ett bättre alternativ till det "onda" Sovjet spred sig sedan ännu mer i det svenska samhället efter Maos död 1976 och den liberalisering av ekonomin skedde under Deng Xiaoping. Detta skulle dock få sig ett abrupt slut när studentupproren 1989 slogs ned med kraft av den kinesiska regimen, vilket gav negativa reaktioner runtom i den demokratiska västvärlden.⁵⁷ Utöver detta bekräftar även Burgman den kronologi som Nyberg skildrar över Kinabildens utveckling från positiv och romantiserande under 1700-talet, till att bli allt mer negativ och föraktfull under 1800-talet, för att under 1900-talets början bli allt mer spridd och där det fanns både hopp och oro om att Kina skulle gå samma modernisering till mötes som väst efter kejsardömets fall.⁵⁸ Den "gula faran"-begreppet uppstod enligt Burgman som ett resultat av imperialismen där tvivel om den "västliga" hegemonin kom att ifrågasättas och en oro rådde allt mer hos de

⁵⁴ Michael Schoenhals, "Den svenska dagspressens Kinabild", i *Öst i väst*, red. Bert Edström, (Stockholm: Stockholms Universitet, 1997), s. 71.

⁵⁵ Schoenhals 1997, s. 72-73, 79-80.

⁵⁶ Torsten Burgman, *Kinabilden i Sverige från 1667 till 1998: Från Kang-Xi till Mao Zedong och Jiang Zemin*, (Lund: Historiska media, 1998), s. 70-71.

⁵⁷ Burgman 1998, s. 62.

⁵⁸ Burgman 1998, s. 52-53.

europiska stormakterna om man skulle lyckas stå emot ett moderniserat Kina och dess befolkning i ett längre perspektiv.⁵⁹

7.3 Historiebruket av Kina i den svenska läroboken

Som tidigare nämnt är forskningen om Kina i den svenska gymnasieskolans läroböcker påtagligt frånvarande utöver Rylanders uppsats. Där kommer Rylander fram till att historiebruket om Kinas historia präglas av sin historiska samtid och historiekultur, där studentprotesterna i Kina 1989 och Kalla krigets slut 89-91 markerar en form av brytpunkt i hur man pratar om Kina och även kommunism överlag. Efter dessa händelser kom kinesisk historia i läroböcker att värderas utifrån en demokratisk värdegrund, snarare än tidigare år där det fanns en större sympati för den kinesiska kommunismen och dess visioner.⁶⁰ Särskilt i förhållande till USA mot vilka det under det Kalla kriget fanns ett stort motstånd mot bland intellektuella i Sverige och västvärlden.

Vad gäller historiebruk kommer Rylander fram till att läroböcker under 60- och 70-talet präglades av ett "politiskt-ideologiskt historiebruk med pedagogiska inslag"⁶¹, där sympatier fanns hos Mao som läroboksförfattarna gav bilden av som ett uppfriskande och unikt inslag i konflikten mellan de två maktblocken under det Kalla kriget. Stora sympatier fanns hos Kina som av författarna ansågs plågat och förorättat av väst sedan tidigare och man kunde även urskönja ett ursäktande moraliskt historiebruk hos enstaka läroboksförfattare⁶². Att författare till läroböcker på 70-talet inte kände till, eller valde att blunda för, konsekvenserna av de politiska reformerna i Kina syns genom att vissa läroboksförfattare till och med skriver att "det stora språnget" "räddade ännu flera från att dö", eller att reformen av andra böcker enbart konstateras som ett oblodigt "pinsamt misslyckande", samt att en annan lärobok beskriver den huvudsakliga utvecklingen i Kina som positiv och "det stora språnget" som ett "misstag på vägen".⁶³ Att författarna hade en förmildrande syn på Kina och den maoistiska kommunismen under 60- och 70-talet kan dock ha haft andra orsaker än enbart författarnas egna kunskaper. I Sture Långströms historiedidaktiska studie från 1997, *Författarröst och*

⁵⁹ Burgman 1998, s. 53.

⁶⁰ Rylander 2006, s. 53.

⁶¹ Rylander 2006, s. 56.

⁶² Rylander 2006, s. 56.

⁶³ Rylander 2006, s. 52.

lärobokstradition, menar Bengt Åke Häger i en intervju att den statliga läroboksnämndens granskning av läroböcker hindrade honom från att jämföra Mao och Stalins dåd med Hitlers i Nazityskland.⁶⁴ Detta förklaras av Häger med att det var "...vid slutet av 60-talet och vänstervågen och då satt där unga radikala redaktörer och dom var inte roliga att samarbeta med".⁶⁵ Samtidigt ursäktar sig en av de samtida läroboksförfattarna, Graninger, i en annan intervju med att "man är barn av sin tid"⁶⁶ och Långström skriver att:

Nästan alla som skrev från slutet av 1960-talet och ett decennium framåt säger sig ha varit mer eller mindre påverkade av att "vänstervinden var stark" och tycker sig ha skrivit för mycket ur ett vänsterperspektiv, om Vietnamkriget och U-länder.⁶⁷

Häger menar dock att detta kom att ändras efter att läroboksnämnden upphörde i samband med Sovjetunionen och östblockets fall. Läroboksnämnden i sig anser Häger varit ett barn av sin tid i dåtidens Sverige där demokrati var relativt nytt och där "den hotades i söder av det nazistiska Tyskland och i öster av det kommunistiska Sovjetunionen".⁶⁸ Efter studentprotesterna 1989 i Kina och det kommunistiska Östblockets fall 1989-1991 försvinner läroboksnämnden och dess granskningar och det sker en förändring av historiebruket i läroböckerna. Nu präglas istället böckerna av ett demokratiskt-ideologiskt historiebruk med moraliserande och fördömande inslag, där Rylander även ser existentiella drag då den kinesiska autokratin ställs som avskräckande exempel mot den överlägsna europeiska demokratin.⁶⁹ Den europeiska demokratin framställs här som något som enar "oss" svenskar och europeer genom att det "...traumatiska och omskakande yttre hot mot grundläggande värden dels binder oss västerlänningar samman och dels distanserar oss från denna andra värld där våra så kallade spelregler uppenbarligen inte fungerar".⁷⁰ På 1990- och 2000-talet ges väl tilltagna siffror i läroböckerna på 30- 40 miljoner människor i hur många som dog i samband med "det stora språnget" vilket Rylander beskriver som att "Det verkar nu fritt fram att använda alla mer eller mindre vetenskapligt belagda blodsiffror".⁷¹ Vad gäller vad som

⁶⁴ Sture Långström, *Författarröst och lärobokstradition: en historiedidaktisk studie*, (Umeå: Umeå Universitet, 1997), s. 152.

⁶⁵ Långström 1997, s. 151.

⁶⁶ Långström 1997, s. 95.

⁶⁷ Långström 1997, s. 95.

⁶⁸ Långström 1997, s. 154.

⁶⁹ Rylander 2006, s. 58.

⁷⁰ Rylander 2006, s. 56.

⁷¹ Rylander 2006, s. 45.

berörs i läromedlen kan man, ju närmare dagens datum som böckerna är utgivna, se en förskjutning mot att fokuset ligger på Kinas inrikespolitik snarare än internationella relationer med andra länder som Sovjetunionen och USA. Detta förklarar Rylander som ett resultat av Kalla krigets slut och att den maktblocksretorik som fördes under konflikten i efterhand framstår som främmande.⁷²

8. Resultat och analys

8.1 Samband Historia 1b

Kinas nutid och framtid berörs relativt omfattande i *Samband Historia 1b* i avsnittet som benämns *En ny värld? Historia efter 1990* under rubrikerna *Globaliseringen* och *Samtidens och framtidens utmaningar*. Här slås ett slag för den politiska, ekonomiska och kulturella globaliserade utvecklingen i världen och det gäller även BRICS-länderna där bland annat Kina ingår som “har fått en allt starkare ställning i världsekonomin.”⁷³ Förklaringen till denna utveckling är “enorma tillgångar till arbetskraft och naturresurser som nu frigörs på den globala marknaden”.⁷⁴ Man får alltså en bild av att Kina enbart lyckats expandera sin ekonomiska tillväxt tack vare, dels sin stora befolkning där bilden om den stora “arbetsvilliga kinesiska massan” kan anas igen, men också att det är tack vare den “västerländska” globala marknaden, den så kallade västerländska stimulansen. Eventuella politiska beslut i Kina och de andra länderna som anledning till den ekonomiska framgången utelämnas helt, vilket ger förenklad bild av att om man följer den västerländska modellen går det bra. Detta får sägas vara ett typiskt ideologiskt historiebruk, där den demokratiska ideologin framhävs som framgångsfaktorn i, det icke-demokratiska, Kinas utveckling. Det är dit Kina “bör gå” får man känslan av. I stycket som följer direkt efter berättas det att “Kina och Brasilien har utvecklat sina relationer med länder i Afrika, där de gör investeringar, sluter handelsavtal och finansierar biståndsprojekt”⁷⁵, vilket får anses som ett nyanserat inlägg. I meningen efter lämnas man dock med en sammantaget negativ bild då författarna skriver att:

⁷² Rylander 2006, s. 51.

⁷³ Niclas Ericsson & Magnus Hansson, *Samband Historia 1b*, (Stockholm: Sanoma Utbildning, 2017), s. 619.

⁷⁴ Ericsson & Hansson 2017, s. 619.

⁷⁵ Ericsson & Hansson 2017, s. 619.

Kina och Brasilien ställer dock inte samma krav på sina samarbetsländer och biståndsmottagare när det gäller fungerande demokrati och mänskliga rättigheter som västländer, till exempel EU, vanligen gör.⁷⁶

Detta visar en tvådelad bild om Kina som dels ett land som gör något bra, men också negativt då det görs inte enligt den “rätta” modellen och landet ställs i direkt motsatsförhållande till “västländer och EU” som här får representera måttstocken för vad som är korrekt. Denna mening avslutar dessutom stycket vilket lämnar läsaren med en mer negativ än positiv bild av Kina. Det får sägas vara ett exempel på ett tydligt moraliskt historiebruk genom att fördöma Kinas internationella relationer, samt ett ideologiskt och även existentiellt historiebruk där demokratin och de mänskliga rättigheterna används som slagträ och enande faktor. Kina intar här rollen som “den andre”, vår motsats, och representerar det som “vi” inte är. Man får känslan av att författarna vill förmedla att Kina” vill väl men de gör fel”. Detta kompletteras två sidor innan med en bild som visar Storbritanniens premiärminister Theresa May och Kinas president Xi Jinping som skakandes hand med varandra och en textrad under som lyder:

Dagens företag har vanligtvis inte egna arméer för att skydda sina intressen - som på Hansans eller de Ostindiska kompaniernas tid - istället förhandlar ländernas representanter om överenskommelser och lagstiftning.⁷⁷

Även om detta kan tyckas vara en oskyldig textrad, och syftet är nog också det, kan jag tycka att det bidrar till att ge en onödig bild av Kina och Storbritannien som varandras motsatser som återigen bidrar till att vi ska se Kina som “den andre”. Kina får också inta rollen som “bov” i delen om miljö där författarna kopplar samman Kina och andra icke-europeiska länders “välstånd och köpkraft” som det som fick “världens befolkning” att bli medvetna om klimatproblemen.⁷⁸ Den “gula faran” får här sägas representeras av det miljöhot som Kina anses göra mot världen. Under rubriken *Samtidens och framtidens utmaningar* visar författarna dock prov på nyansering när man beskriver att “...Asiens stora ekonomier visar

⁷⁶ Ericsson & Hansson 2017, s. 619.

⁷⁷ Ericsson & Hansson 2017, s. 616.

⁷⁸ Ericsson & Hansson 2017, s. 622.

allt större styrka jämfört med den tidigt industrialiserade världen”⁷⁹ och avslutar med att sätta in det i en internationell kontext med orden att “Västvärlden är inte längre jordens självklara centrum”.⁸⁰ Kina och Asien sätts här i relation till “västvärldens” utveckling. Hela kapitlet om framtiden avslutas också med en åsikt från författarna som anser att framtidens lösning handlar om “dialog mellan länder, och inte endast genom att västvärlden dikterar reglerna”.⁸¹

8.2 Perspektiv på historien 1b

I *Perspektiv på historien 1b* ges Kinas nutid och framtid plats i kapitlet *Mot en ny världsordning* under rubriken *Mot en multipolär värld*. I stycket ges kontrasterande bilder av dagens Kina, bönderna som jobbar “med enkla redskap mot några tiotus om dagen” till en “växande medelklass som strävar efter samma levnadsstandard som i väst”.⁸² Väst blir återigen måttstocken för hur långt ett land har kommit i sin utveckling och något som andra strävar efter att bli. De ekonomiska kontrasterna mellan fattiga och rika är också något som författarna använder som något som kan komma att leda till “allvarliga sociala konflikter” i landet framöver. Författarna anser dock att:

Så länge den ekonomiska tillväxten kan tillfredsställa medelklassens behov av nya konsumtionsvaror och fattiga från landsbygden får jobb i städerna, verkar den kommunistiska diktaturen behålla greppet. Men på sikt växer sannolikt kraven på demokratiska reformer.⁸³

Jag tycker att citatet är intressant då det är ett påstående som troligtvis stämmer även i den västerländska världen. Antagandet om att kraven på demokratiska reformer kommer att öka reproducerar återigen en bild av kinesen som vill och ska bli som “oss”, där den kommunistiska regimen framställs som något tillfälligt tills läget blir “normalt”, demokratiskt, enligt västerländska mått. I stycket som följer ges vi däremot en mer nyanserad bild där Kinas ekonomiska framgång sätts in i en historisk kontext, där Kina fram till industriella revolutionen var “världens största ekonomi”.⁸⁴ Kinas återgång till att återigen bli

⁷⁹ Ericsson & Hansson 2017, s. 621.

⁸⁰ Ericsson & Hansson 2017, s. 621.

⁸¹ Ericsson & Hansson 2017, s. 624.

⁸² Hans Nyström, Lars Nyström, Örjan Nyström & Erik Hallberg, *Perspektiv på historien 1b*, (Malmö: Gleerups, 2016), s. 438.

⁸³ Nyström et al 2016, s. 438.

⁸⁴ Nyström et al 2016, s. 438.

den ledande ekonomin i världen, efter århundraden av “förödmjukelse genom imperialismen”⁸⁵ anses enligt författarna som en “återgång till det naturliga” enligt de kinesiska ledarskapets ögon. Likaväl som jag tycker att detta nyanserar den ofta skeptiska synen till Kinas ekonomiska utveckling reproducerar det också en “klassisk” bild där ledarskapet i Kina liknas och ses som en fortsättning på den “stabila” kejsardynastin.

Författarna ska dock ges en eloge för en av de mest nyanserade beskrivningarna i de undersökta läroböckerna. I stycket innan ovanstående kopplas Kinas ekonomiska uppgång i modern tid samman med politiken under 1960-talets planekonomi som:

... alla katastrofer till trots, i vissa avseenden faktiskt lade en grund för det senare uppsvinget. Befolkningen hade gjorts läs-, skriv- och räknekunnig. Det hade skapats en elementär industriell infrastruktur. Redan på 1960-talet steg också medellivslängden i landet kraftigt vilket är en viktig indikator på samhällets modernisering.⁸⁶

Även om det även berör ett Kina utanför min undersökningsperiod anser jag det relevant i min undersökning då beskrivningen kopplas till dagens ekonomiskt framgångsrika Kina som jag undersöker. Detta ger en nyanserad bild där den kommunistiska historien inte enbart ses som en mörk och separat period, utan att det även finns händelser och politiska beslut som kan påverkat landets utveckling positivt till vad det är idag. Detta anser jag vara ett exempel på vetenskapligt historiebruk. När vi ges båda sidorna av myntet, positiva och negativa, av den annars så demoniserade kommunistiska historiens koppling till dagens ekonomiska framgång. Allt behöver inte vara svart eller vitt och det är uppfriskande när man som läsare ges dessa nyanserade förklaringar.

Kina berörs slutligen i två stycken med rubriken *Ett historiskt maktskifte* samt *Resursfrågor, miljö och globalisering*. I det första stycket skriver författarna om att dominansen i världen håller på att förändras från Europa och USA till Kina som förväntas ha en “lika stor ekonomi som USA och EU sammanräknat” om 20 år ifall utvecklingen håller samma takt.⁸⁷ Ingen

⁸⁵ Nyström et al 2016, s. 438.

⁸⁶ Nyström et al 2016, s. 438.

⁸⁷ Nyström et al 2016, s. 445.

värdering läggs över detta från författarna. Det görs dock i styckets avslutande del där den kinesiska ekonomins framgång kan förklaras som en “förlängning av den västerländska” som i grund och botten “inleddes med den industriella revolutionen i England - och som ytterst går tillbaka på den vetenskapliga revolutionen och upplysningen”.⁸⁸ Detta citat anser jag vara kraftigt eurocentriskt där bilden av ett stillastående Kina, oförmöget att driva på sin egen utveckling utan stimulans från väst, reproduceras. Man kan nästan få känslan att Kina ska vara tacksamma mot väst för sin egen utveckling. Att Kina uppfunnit bland annat tryckpress, kompassen, papper och krut ges dock inget tack för i något av kapitlena om Europa, vilket blir en lustig jämförelse i sammanhanget. Detta får sägas representera ett ideologiskt och existentiellt historiebruk med demokrati som gemensam utgångspunkt för de båda bruken. “Vi” som i väst kopplas till upplysningens idéer om demokrati och hur Kina fortfarande inte har omfamnat denna ideologi som i längden kan också kan tillskrivas Kinas ekonomiska framsteg. Stycket avslutas sedan i liknande ton i meningen efter med orden:

Huruvida Kina på sikt också kommer att ta till sig “mjukare” delar av upplysningspaketet, såsom synen på politisk frihet och demokrati - det får framtiden utvisa.⁸⁹

Denna moraliserande mening lämnar en med en negativ bild av Kina. Som ett land som har kommit en bit på vägen i att bli “upplysta” som “oss” i väst men som fortfarande inte har nått ända fram. Att Kinas framgång döms efter “västerlandets” måttstock och villkor igen behövs knappt nämnas. Jag tycker att detta kan klassas som ett moraliskt historiebruk då det på sätt och vis moraliseras över Kinas ekonomiska framgång, att den har kommit till priset av en diktatur. Man kan även ana en viss ändring från tanken att “de ska bli som oss” till snarare frågandes “kommer de att bli som oss?”. I detta kan en viss fruktan anas underliggande då Kina antas bli världens ledande ekonomi - utan att vara en demokrati enligt västerländska mått. Under rubriken *Resursfrågor, miljö och globalisering* nämns sedan Kina i samband med frågan om klimatproblemen där det nämns att Kina och USA valde att ställa sig utanför Kyotoavtalet och att “USA är ett av länderna med de största koldioxidutsläppen per invånare, Kina släpper ut mest totalt sett”.⁹⁰ Jag anser detta vara ett nyanserat inlägg även om Kina här

⁸⁸ Nyström et al 2016, s. 445.

⁸⁹ Nyström et al 2016, s. 445.

⁹⁰ Nyström et al 2016, s. 447.

återigen ses som “gula faran” i form av miljöhotet Kina, men samtidigt vägs det upp av att USA, som får representera “väst” här, också nämns. Det ger bilden av ett globalt hot från både “öst” och “väst”.

8.3 Alla tiders historia 1b

Denna lärobok berör Kinas nutid och framtid i en relativt liten utsträckning. Kinas historia berörs i kapitlet *Tredje världen - Syd*, under rubriken *Kina* och där den nutida historien berörs i stycket *Modernisering utan demokrati*. Det som först nämns är hur den “socialistiska marknadsekonomin” införts 1992, vilket har lett till medelklassen i storstäderna kan köpa “västerländska modekläder, datorer och t.o.m. Big Mac”.⁹¹ Den ekonomiska utvecklingen har alltså enligt författarna lett till att landet har blivit mer som väst vilket här ges en positiv och även överraskande ton när Big Mac nämns i sammanhanget, som att “det hade man inte kunnat vänta sig”. Detta tolkar jag som ett ideologiskt och existentiellt historiebruk form av att Kina nu, delvis, är en del av den västerländska kulturen. Det finns även ett inslag av pedagogiskt historiebruk i form av liknelsen med att även Kineserna nu har tillgång till Big Mac. Deras ekonomi har blivit västerländskt liberal, därför kan de även njuta av västerländska kläder och Big Mac. Att Kina har blivit som oss, och vill bli som oss, är positivt får man bilden av. Denna positiva bild möts i meningen efter av:

Men den ekonomiska liberaliseringen har inte följts av en demokratisering.
Fortfarande är det kommunistpartiet som styr och organisationer som Amnesty International kritiserar årligen Kina för brott mot de mänskliga rättigheterna.⁹²

Detta citat följer mönstret i de andra läroböckerna om att Kina enbart kan ses som halvt “västifierat” då man fortfarande saknar den västerländska demokratin. Kina ses utifrån “väst” som måttstock för hur ett lands politiska system ska fungera och Amnesty används här som verktyg för att, genom ett moraliskt historiebruk, fördöma Kina. Det i sig är inte fel och jag lägger ingen värdering i det. Det ska dock påpekas att Amnesty kritiserar demokratiska länder som USA, Sverige m.fl. också, vilket inte nämns någonstans i boken. Kapitlet avslutas sedan med meningen:

⁹¹ Hans Almgren, Börje Bergström & Arne Löwgren, *Alla tiders historia 1b*, (Malmö: Gleerups, 2014), s. 397.

⁹² Almgren, Bergström & Löwgren 2014, s. 397.

Men Kinas president och starke man Xi Jinping avfärdar kritiken och menar att utlandet inte har något med de inre förhållande i Kina att göra. Och kritiken mot Kina är i allmänhet lågmäld - få vill stöta sig med den ekonomiska stormakten Kina.⁹³

Slutcitaten lämnar läsaren med en negativ klang, där man ges en bitter moralisk eftertanke att ekonomi, tyvärr, går före demokrati i dagens globaliserade värld. "Vi" i väst får här sägas representeras av benämningen "utlandet", och Kina i rollen som "den andre" som inte vill att vi ska försöka påverka deras internpolitik. Vill man vara extra kritisk i analysen kan man ana en ton av att Kina behöver "stimulans" av väst för att utvecklas i rätt riktning, men att "vi" inte gör något för ekonomin går före. Jag tolkar detta som ett moraliskt historiebruk som används för att skuldbelägga både Kina och de västerländska länders "lågmälda" kritik mot landet, för att ekonomi går före demokratisk ideologi. I stycket *Demokratiska revolutioner - och folk mord* nämns sedan Kina som exempel och "har sedan ett par decennier marknadsekonomi, men har ännu inte väsentligt förändrats i demokratisk riktning".⁹⁴ Här reproduceras bilden av att Kina "kommer och ska bli" som "väst" både politiskt och ekonomiskt men att man ännu inte är "framme". Även detta kan sägas vara ett exempel på moraliskt historiebruk. En fascination för Kinas utveckling kan dock skönjas i kapitlet *Det långa 1900-talet*, där författarna beskriver att det i Kina "byggs [där] lika många bostäder som finns i hela Spanien - varje år!".⁹⁵ Jag tolkar detta som att bilden av, och fascinationen för, det effektiva Kina reproduceras av författarna genom denna mening.

8.4 Möt historien 1b

I *Möt historien 1b* ges Kinas moderna historia en egen del i kapitlet med rubriken *Ryssland, Kina och USA - dagens stormakter*. Redan vid den rubriken kan vi se att Kina jämförs med USA och Ryssland och tas seriöst. Kapitlet behandlar samma klassiska maoistiska historia som de andra böckerna innan fokus läggs på nutid och framtid i slutet av kapitlet. I kapitlet finns även en hel sida med rubriken "Kina i världen" som berör dess utrikespolitiska historia på ett annat sätt än de andra böckerna. Man är den enda boken som tar upp dagens situation i situationen mellan Kina och Taiwan, där författarna skriver att:

⁹³ Almgren, Bergström & Löwgren 2014, s. 397.

⁹⁴ Almgren, Bergström & Löwgren 2014, s. 437.

⁹⁵ Almgren, Bergström & Löwgren 2014, s. 433.

Dagens kinesiska politiker har inte gett upp ambitionen att förena Taiwan (Republiken Kina) med Kina (Folkrepubliken Kina). Den tidigare brittiska kolonin Hong Kong återförenades med Kina 1997. En del Kineser ser det som ett led i landets strävan att göra landet till en del av Kina.⁹⁶

Det är intressant att författarna tar upp en aktuell situation i den Kinesiska politiken och beskrivningen är tämligen fri från värderingar fram till den avslutande meningen där “En del Kineser” får representera en misstänksamhet mot vad Kina kommer att göra härnäst. Bilden av kinesen som irrationell och slug reproduceras här på ett indirekt sätt. I meningen efter ges dock en väldigt nyanserad förklaring på de “spända förbindelser” som Kina har med sina grannländer. Där förklaras Kina och Japans spända relation med att det “finns i Kina en omfattande kritik av japanernas ovilja att be om ursäkt för det övergrepp japanska soldater utsatte kinesiska civila för under andra världskriget”.⁹⁷ Författarna ger en bra analys av relation sett från Kinas sida, utan att för den delen ge sina egna värderingar. Tillsammans med det som skrevs om Taiwan-situationen ger det en relativt nyanserad bild av kinas utrikespolitiska situation i Asien.

Under rubriken *Ekonomisk tillväxt och politisk ofrihet* beskrivs sedan utvecklingen från Maos död fram till dagens datum. Om historien från 1990-talet och framåt nämns att “Maotidens ekonomiska förfall har ersatts av en stark ekonomisk uppgång” där författarna också förutspår att “Kina kommer att vara ikapp och förbi ungefär år 2030” som världens ledande ekonomi.⁹⁸ Till skillnad från *Perspektiv på historien 1b* ges här inga historiska kopplingar mellan nutidens ekonomiska framsteg och den maoistiska tidens reformer i samhället, utan författarna distanserar nutidens framsteg ur den historiska kontexten, något som uppstod efter 1989. Den fascination för Kinas ekonomi som syns i läroboken, både denna och de andra, blir som en form av nutida exotism där författarna från “väst” inte kan sluta fascineras av Kinas ekonomi, samtidigt som man är oroliga inför utvecklingen då man inte är ett demokratiskt land. Det ideologiska historiebruket finns alltid närvarande i form av att ställa Kinas utveckling i relation till den demokratiska världen. Precis som i *Perspektiv på historien 1b*

⁹⁶ Olle Larsson, *Möt historien 1b*, (Malmö: Gleerups, 2016), s. 284.

⁹⁷ Larsson 2016, s. 284.

⁹⁸ Larsson 2016, s. 286.

görs liknelser med kejsardömet Kina och dess roll som världens största ekonomi historiskt, där Kina nu ska bli det “Mittens rike som det en gång varit”.⁹⁹ Man får känslan av att det både finns en fascination och fruktan för det mäktiga “Mittens rike”.

Vi lämnas sedan med en negativ avslutning av kapitlet där de ekonomiska klyftorna lyfts fram och författarna skriver att “alla i Kina inte har kunnat ta del av de ekonomiska framgångarna” och att “fortfarande lever miljoner kineser i fattigdom”.¹⁰⁰ De sociala klyftorna i Kina är en återkommande beskrivning som dock inte ges i till exempel beskrivningen av USA:s historia. Bilden av den fattiga bonden på landsbygden och medelklassen i städerna i Kina lyfts återigen fram, de två sidorna av myntet, som i slutändan blir en mer negativ bild av landet. Att det måste poängteras att miljoner kineser lever i fattigdom anser jag vara ett moraliskt historiebruk. Stycket avslutas sedan i meningen efter med att författarna lyfter att landet fortfarande är en diktatur “där ingen kritik av kommunistpartiet är tillåten” och vad gäller framtiden avslutas allt med orden att “Det finns för närvarande inte mycket som tyder på att kommunistpartiet ska lossa sitt grepp om det kinesiska samhället”.¹⁰¹ Citatet lämnar läsaren med ett moraliskt och värderande budskap om en statsapparat som håller sin passiva befolkning i tyranniskt styre, att kineserna behöver bli befriade och först då kan bli fria som “oss”. Detta tolkar jag som ett moraliskt historiebruk, där kommunistpartiets “grepp” om samhället får anses ge tyngt åt bilden av att politikerna i Kina framställs som onda. Det följer mönstret också mönstret likt de andra läroböckerna enligt ett ideologiskt bruk där den kinesiska, icke-demokratiska, makten ställs som det negativa inslaget i ett land där liberaliseringen av ekonomin, av samma politiska parti, ses som god. Den tudelade bilden om Kina kan anas igen.

En viss oro hos författarna kan anas i kapitlet om USA, där det i det sista stycket avslutar med frågan “Vad betyder det för världen?”¹⁰² om vad en framtida värld dominerad av Kina och Asien istället för USA och Europa kommer att innebära. Man får intrycket att den “gula faran” är på frammarsch. Är meningen att vi ska tänka “kommer de att ta våra jobb och vår demokrati?”. Den milt uttryckta oron för en framtid där Kina och Asien dominerar

⁹⁹ Larsson 2016, s. 286.

¹⁰⁰ Larsson 2016, s. 286.

¹⁰¹ Larsson 2016, s. 286.

¹⁰² Larsson 2016, s. 299.

världsekonomin vittnar om ett existentiellt historiebruk, där man får intrycket av att författarna undrar “vad ska hända med oss i väst?”.

8.5 Historia 1b: Den lilla människan och de stora sammanhangen

Denna lärobok innehåller väldigt begränsat med stoff om Kinas historia efter 1989. Lite drygt en tredjedels sida får vi som läsare att tillgå om Kinas nutidshistoria, där sommar-OS i Beijing 2008 används som exempel på den kinesiska statsapparatusens censur och inskränkande av yttrandefrihet. Författarna skriver hur Kina genom att arrangera OS kunde:

...visa upp sin nya ekonomiska styrka för världen - men referaten från OS sändes ut med en minuts fördröjning för att den kinesiska censuren, en åtgärd som diktaturer använder sig av, skulle ingripa (det vill säga ta bort) ifall något hände som regeringen inte ville att omvärlden skulle få se (exempelvis demonstrationer).¹⁰³

Den bild vi fås av Kina är alltså i formen av en förtryckarstat som kontrollerar medierna, och att författarna nämner demonstrationer som exempel i citatet känns tämligen väntat. Ett exempel på moraliskt historiebruk, där Kinas behandling av censur och bristen på yttrandefrihet ges som exempel på hur diktaturer styr sina länder, vilket ger extra tyngd åt argumentet. Känns jämföras genom detta med alla andra diktaturer. Författarna skriver, liksom de andra böckerna, om fascinationen för den kinesiska ekonomin vars styrka har “väckt ett stort intresse i omvärlden”.¹⁰⁴ Kapitlet avslutas dock med bitter negativ klang i form av att “Många länder står på kö för att handla med Kina, trots att Kina fortfarande är en politisk diktaturstat.”¹⁰⁵ Kinas roll som “den andre” i läroböckerna ter sig alltså som den förtryckande kommunistregimen som kontrollerar sitt folk, samtidigt som dock ekonomin i landet går bra. Ovanstående citat är ett tydligt tecken på ett moraliserande historiebruk och OS i Beijing 2008 blir ett exempel att minnas tillbaka på en oförrätt som begicks. På samma sätt finns ett citat separat på sidan som säger:

¹⁰³ Sture Långström, Weronica Ader, Ingvar Ededal & Susanna Hedenborg, *Historia 1b: Den lilla människan och de stora sammanhangen*, (Lund: Studentlitteratur, 2012), s. 374

¹⁰⁴ Långström et al 2012, s. 375.

¹⁰⁵ Långström et al 2012, s. 375.

“Pengar luktar inte” - kommer du ihåg det romerska talesättet? Det kan kanske passa också i detta sammanhang, fast det ursprungligen syftade på något annat?¹⁰⁶

Detta blir också ett tydligt moraliskt budskap att ekonomi går före demokrati i dagens värld, där citatet kan tolkas som att så länge Kinas ekonomi skapar välstånd åt ekonomier i väst blundar väst för repressionen och förtryckandet i Kina. Användandet av detta citat kan även sägas innehålla inslag av pedagogiskt historiebruk genom en liknelse till den gamla romartiden för att göra det extra tydligt. Denna bok innehåller framförallt ett moraliserande historiebruk, även om det sista citatet även får sägas vara ideologisk karaktär, som slår ett slag för den demokratiska politiken framför den liberala ekonomin. Kapitlet med rubriken *Globalisering - då, nu och sedan?* avslutas också med att författarna ställer sig frågan “hur det är om 10 år?” och syftar på världsekonomins maktbalans där Kina och Indiens ekonomi förväntas bli de största och frågar sig om “det ekonomiska centret kommer att flyttas till Asien?”.¹⁰⁷ Återigen ges man en bild av oro för vad som kommer att hända “oss” i Europa om “öst” tar den ekonomiska stafettpippen. Är det bilden av oron för det “irrationella” Kina vi ser igen?

8.6 Epos 1b

I *Epos 1b* berörs det nutida Kina i det stora kapitlet med rubriken *Östblocket: kommunismen byter ansikte?*. Väl där berörs det nutida Kina under rubriken *Dengs revolution*, som syftar på den marknadsekonomi som infördes under Deng Xiaopings ledning.¹⁰⁸ Författarna skiljer sig här mot de andra läroböckerna då man faktiskt förklarar de politiska reformer som gjorts, både innan och efter 1992, för att göra Kinas ekonomi framgångsrik, snarare än att bara konstatera faktumet eller förklara det som “västs” förtjänst i förlängningen. “Låga skatter”, “tullfrihet”, “samarbete med utländska partners” nämns som anledningar till att Kina lyckats locka “utländskt kapital in i landet”.¹⁰⁹ Vilket kom att leda till att “Kina blev ett stort exportland, turism och studentutbyte kom igång”.¹¹⁰ Sedan nämns också inrikespolitiska beslut som har kommit att påverka ekonomin:

¹⁰⁶ Långström et al 2012, s. 375.

¹⁰⁷ Långström et al 2012, s. 420.

¹⁰⁸ Robert Sandberg, Per-Arne Karlsson, Karl Molin & Ann-Sofie Ohlander, *Epos 1b*, (Stockholm: Liber, 2014), s. 334.

¹⁰⁹ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹⁰ Sandberg et al 2014, s. 334.

Samtidigt förändrades de inre arbetsvillkoren för de kinesiska företagen. Centralstyrningen och priskontrollen upphörde, och i många fall övertogs verksamheten av arbetarna eller privata företagare. Lönerna differentierades efter prestationer.¹¹¹

Vi får alltså veta orsakerna till framgången utan någon nämnvärd värdering i texten. Det syns ingen fascination eller förundran utan det beskrivs i sakliga termer utifrån inrikes- och utrikespolitiska reformer. När författarna sedan kommer till de sociala aspekterna i Kinas nutidshistoria beskrivs det, likt många andra läroböcker, att de sociala klyftorna har ökat i takt med den höjda levnadsstandarden.¹¹² Författarna lämnar ger läsaren ett moraliserande budskap om att “Den som hade den rätta utbildningen och turen kunde glädjas åt höga inkomster, medan andra plötsligt stod utan arbete eller tvingades arbeta för svältlön”.¹¹³ Här får vi en “två sidor av myntet”- bild där återigen den fattiga kinesen ställs mot den rika och utbildade medelklassen som har fått ta del av den ekonomiska utvecklingen i landet. Man får av citatet känslan av att livet är orättvist i Kina och att människor utnyttjas. Detta tolkar jag som ett moraliskt historiebruk där användandet av begreppet “svältlön” ger tyngd åt ovanstående argument att livet är orättvist i Kina och att folk, under den kommunistiska regeringen, fortfarande svälter i landet.

Kapitlet avslutas sedan, genom ett moraliskt historiebruk, i en negativ klang där det återigen nämns att “välståndet är ojämnt fördelat och många är fortfarande fattiga”.¹¹⁴ Även om Kina är ekonomiskt starkt som land får man intrycket att det är viktigt för författarna att det poängteras att många fortfarande är fattiga. Bilden om den fattiga befolkningen ställs över den ekonomiska framgången. Det nämns sedan att Kina “fortfarande är en totalitär enpartistat” och att även om “det finns tecken på ett friare klimat” saknas det fortfarande “en grundläggande respekt för de medborgerliga fri- och rättigheterna”, vilket avslutar kapitlet.¹¹⁵ Vi lämnas återigen med en negativ avslutning, där de medborgerliga fri- och rättigheterna får anses användas som moraliskt och ideologiskt historiebruk för att ge tyngd åt argumentet att politikerna i Kina förtrycker sin befolkning, enligt den demokratiska måttstocken. Att det

¹¹¹ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹² Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹³ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹⁴ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹⁵ Sandberg et al 2014, s. 334.

finns “tecken på ett friare klimat” får i denna analys representera att författarna har en förhoppning om att Kina snart ska bli som “väst”. Jag tolkar detta som ett ideologiskt historiebruk, där författarna har en förhoppning om ett ljus framtid, som den demokratiska, fria, ideologin får representera.

Det finns också en intressant textruta samt två bilder med varsin tillhörande textruta som är intressanta att analysera. I den första textrutan pratar författarna om en potentiell “kinesisk folkbil”.¹¹⁶ Författarna nämner att bilen bara behöver rymma tre personer på grund av, den sedan 2015 avskaffade, enbarnspolitiken och att bilen därför kan bli billig för de ca 300 miljoner familjerna i Kina.¹¹⁷ Här får man bilden av att författarna antar att familjerna i Kina är fattiga. Författarna ställer sig sedan frågan hur “massbilismen [kommer] att påverka miljön som redan är svårt förorenad?” och hur världens olja ska räcka till “ytterligare 300 miljoner bilar?”.¹¹⁸ Kinas och dess folkmängd uppmålas här åter som ett hot mot miljön och “världens oljereserver”¹¹⁹ och det får sägas representera den “gula faran” i dagens värld. Min tolkning här är att det moraliska historiebruket används igen för att skuldbelägga Kinas användande av bilar, och att miljöns framtid eventuellt hänger på Kinas bilism.

I den första bilden syns en kinesisk familj, två vuxna och ett barn, på en affisch som författarna beskriver som “propaganda för ettbarnspolitiken”.¹²⁰ Om det är för att påvisa statsapparaten förtryck eller att Kinas folkmängd är ett problem är svårt att svara på, men man får bilden av att författarna vill förmedla det absurda i hela frågan. Den andra bilden visar kvinnor som arbetar i en textilfabrik 2011 i Qingdao, östra Kina.¹²¹ Författarna beskriver att “den svenska textilindustrin [har blivit] utkonkurrerad av låglöneländer i Asien.”¹²² Bilden av att de “tar våra jobb” reproduceras här. Författarna avslutar med beskrivningen att “lönerna där är lägre än i väst, men å andra sidan är arbetsvillkoren för arbetarna ofta betydligt sämre”.¹²³ Återigen får vi bilden av kinesen som fattig och utnyttjad i kontrast till det ökade välståndet i landet.

¹¹⁶ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹⁷ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹⁸ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹¹⁹ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹²⁰ Sandberg et al 2014, s. 335.

¹²¹ Sandberg et al 2014, s. 337.

¹²² Sandberg et al 2014, s. 337.

¹²³ Sandberg et al 2014, s. 337.

8.7 Bilden av historien 1b

Bilden av historien 1b skiljer sig lite från övriga böcker då man arbetar med en kombination av bilder och text på varje sida. Bilderna upptar ofta hela bakgrunden av bilden som texten sedan ligger ovanpå, vilket skapar en stark visuell effekt. Det nutida Kina berörs i kapitlet *Nutidens historia* under rubriken *Kina blir en ekonomisk stormakt*. Det första som nämns om Kina efter 1989 hör ihop med protesterna samma år, där författarna skriver att Kinas “[ekonomiska] betydelse” var för stor, vilket gjorde att “omvärlden snart valde att lägga blodbadet bakom sig”.¹²⁴ Att författarna använder ordet “blodbad” ger extra tyngd åt meningen, som fungerar som ett moraliskt historiebruk där man indirekt fördömer både Kinas regering och omvärlden. Författarna skriver sedan att Kinas ekonomiska utveckling fortsatte “i början av 1990-talet och de diplomatiska relationerna med omvärlden reparerades”.¹²⁵ Ingen värdering syns i detta citat utan beskriver ett händelseförlopp, mer eller mindre.

På nästa sida under rubriken *Kina blir en ekonomisk stormakt* skriver författarna om Kinas politiska utveckling till stormakt, hur landet sedan 90-talets har letts av “välutbildade experter” istället för “fanatiska revolutionärer”, vilket har gjort landet till en “ekonomisk och politisk gigant”.¹²⁶ Andra sidan av myntet kommer dock direkt i meningen efter där författarna skriver att “Opposition accepterades inte, och de politiska och andliga proteströrelser som förekom slogs brutalt ned”.¹²⁷ Starka ord som “brutalt” används alltså vilket ger tyngd åt argumentet och får ses som ett moraliskt historiebruk. Jag tolkar även detta som ett ideologiskt historiebruk, där de icke-demokratiska metoderna återigen används för att beskriva det negativa med Kinas utveckling. Författarna gör sedan en koppling till den imperiella tiden och dess “rester” som Kina nu till sist har lyckats “utradera” genom att införliva Hongkong, från Storbritannien, och Macao, från Portugal, tillbaka in i den kinesiska gemenskapen, vilket också markerar Kinas “status som stormakt”.¹²⁸ Detta kompletteras med tre bilder som visar: den ceremonin när Hongkong officiellt överlämnas till Kina 1997; En brittisk soldat som står i Hongkong och blickar ut över det Kinesiska fastlandet och staden

¹²⁴ Dick Harrison & Katarina Harrison Lindbergh, *Bilden av historia 1b*, (Stockholm: Liber, 2016), s. 543.

¹²⁵ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 543.

¹²⁶ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 554.

¹²⁷ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 554.

¹²⁸ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 554.

Shenzhen på andra sidan sundet; samt en (Hongkongkinesisk?) man som protesterar mot överlämningen av Hongkong med ett munskydd med texten “handover” skriven över den.¹²⁹ Vi ges här kontrasterande bilder där vi dels får den fascinerande bilden av ett mäktigt Kina som slutligen frigjort sig sitt imperiala arv, men där det samtidigt inte välkomnas av alla heller, och inte minst kineserna från Hongkong. Man får känslan av att oro väcks över vad Kina som stormakt kommer att göra, det “irrationella” Kina. Författarna avslutar sedan kapitlet Kina genom att beskriva hur den världsekonomiska makten har förskjutits från, först Europa till USA och nu allt mer till Östasien och Kina.¹³⁰ En liknelse görs sedan med Sverige för att visa att “den kinesiska ekonomins betydelse”¹³¹ även påverkar vårt land:

Ett exempel är Volvos tillverkning av personbilar. Denna togs 1999 över av det amerikanska Ford Motor Company och såldes 2010 till ett kinesiskt bolag.¹³²

Detta är ett bra exempel på ett politiskt-pedagogiskt historiebruk över hur den kinesiska ekonomin kan komma att påverka vår egen ekonomi. Det läggs inga värderande ord som ger känslan av att “de kommer att ta våra” jobb, utan det är snarast ett konstaterande hur den globala ekonomin påverkar Sverige.

Kina berörs även i kapitlet *Mot en osäker framtid*, där ett heluppslagsfoto över staden Changchun i nordöstra Kina får representera de miljöproblem som världen står inför.¹³³ På bilden syns kraftig rök som kommer ut från flera skorsten som lägger sig som en smog över staden.¹³⁴ Även på en annan sida av kapitlet, där rubriken *Eller Highway to Hell* finns med, används en kinesisk stad, Bozhou i östra Kina, som bildexempel på det miljöhot som världen står inför.¹³⁵ Kina nämns inte i brödtexten i sig dock ska sägas, utan där pratas det allmänt om klimatet och miljöhotet. Kina får dock återigen representera det hot mot miljön som världen står inför, om än i bildform denna gång. Det är lätt att tro att hela Kina är förorenat om man enbart utgår från läroböckerna. I kapitlet nämns också Kina under rubriken *Ett starkare Asien* där den ekonomiska maktförskjutningen till Östasien nämns igen, där författarna skriver att

¹²⁹ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 554.

¹³⁰ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 554.

¹³¹ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 554.

¹³² Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 554.

¹³³ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 580-581.

¹³⁴ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 580-581.

¹³⁵ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 589.

“Kina har återtagit sin traditionella stormaktsposition i Östasien”.¹³⁶ Vi får alltså en liknelse till det kejserliga Kina och en stabilitet som har återgått till det “normala” igen, oavsett styrelseskick och ideologi.

9. Diskussion och slutsats

9.1 Historiebruk

I denna undersökning har det varit intressant att studera hur böcker använder historiebruk då det skiljer sig mellan böckerna. Det ska dock sägas att min undersökning följer samma mönster som Rylanders uppsats från 2006. I Rylanders uppsats gick historiebruket i läroböcker från att under 60- och 70-talet präglas av ett “politiskt-ideologiskt historiebruk med pedagogiska inslag”¹³⁷ där sympatier fanns för den kinesiska kommunismen¹³⁸, till att under 1990-talet präglas av ett demokratiskt-ideologiskt och moraliskt historiebruk.¹³⁹ Läroböckerna i denna undersökning följer samma mönster som, de av Rylander undersöka, böckerna från 90-talet och början av 2000-talet.

Denna undersökning visar att det ideologiska och moraliska historiebruket dominerar även här, där jag har valt att koppla det existentiella historiebruket till det ideologiska i form av att båda använder demokratin som gemensam nämnare och som binder “oss” samman. Det ideologiska historiebruket och det moraliska historiebruket är i min undersökning ofta sammankopplat, likt i *Samband 1b* där det först nämns att Kina ger bistånd till Afrikanska länder, men i samma veva också påpekas att det görs till afrikanska länder som inte respekterar de mänskliga rättigheterna och demokrati som man gör i “väst och EU”.¹⁴⁰ Eller som i *Perspektiv på historien 1b* där författarna ställer sig frågan om Kina kommer att ta till sig de “mjukare” värdena från “upplysningspaketet” som demokrati och politisk frihet¹⁴¹, och att “pengar inte luktar”¹⁴² som författarna skriver i *Historia 1b: Den lilla människan och de stora sammanhangen*. Jag skulle som sagt vilja påstå att det är ett kombinerat bruk av det

¹³⁶ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 582.

¹³⁷ Rylander 2006, s. 56.

¹³⁸ Rylander 2006, s. 56.

¹³⁹ Rylander 2006, s. 58.

¹⁴⁰ Ericsson & Hansson 2017, s. 619.

¹⁴¹ Nyström et al 2016, s. 445.

¹⁴² Långström et al 2012, s. 375.

ideologiska och moraliska historiebruket, där man både fördömer Kinas politiska system och framhäver den demokratiska värdegrunden på samma gång. Det moraliska historiebruket märks även i hur läroboksförfattarna förmedlar Kinas ekonomiska framgång de senaste decennierna, där vi i *Epos Ib* kan läsa att de med “den rätta utbildningen och turen kunde glädjas åt höga inkomster, medan andra plötsligt stod utan arbete eller tvingades arbeta för svältlön”.¹⁴³

Resultaten är i sig inte förvånande då Rylanders undersökning visade att läroböcker i historia sedan Östblockets fall 1989-1991 distanserat den demokratiska världen från de som inte “spelar enligt samma spelregler”¹⁴⁴. Frågan är dock om det moraliserande historiebruket ger svenska skolelever bättre förutsättningar att förstå omvärlden och dagens Kina utefter deras egna förutsättningar, eller om det bara får eleverna att se landet som något oförenligt med “väst” och “våra” värderingar? Med tanke på det Klas-Göran Karlsson skriver om att historiebruket kan säga mer om den egna historiekulturens samtid som källan är sprungen ifrån, än den historiska fakta som källan berör,¹⁴⁵ blir det därför intressant att tänka vad uppsatsens resultat säger om det svenska historiebruket av Kinas nutidshistoria. Resultat i denna uppsats tyder på att det svenska historiebruket av Kinas nutidshistoria i läroböcker, i enlighet med vad Vukovich skriver, blir ett sätt för författarna att bekräfta den rådande västerländska världsbild, historiekultur och retorik som präglat synen på Kina och kommunism efter det kalla krigets slut.¹⁴⁶ En världsbild där den västerländska demokratiska och kapitalistiska ideologin, inklusive Sverige som nation, har “vunnit” och får agera norm för resten av världen, medan den kommunistiska ideologin har förlorat sitt värde och aktualitet i samtiden. Historiebruket i läroböckerna får sägas moralisera över de kommunistisk-politiska inslagen i dagens Kina, där läroböckerna intar en uppfostrande retorik enligt en västerländsk demokratisk värdegrund. Samtidigt som författarna, likt Vukovich skriver, fascinerar över den ekonomiska utvecklingen där Kinas politiska underlägsenhet, i form av det kommunistiska styret, framstår som det sista hindret i landets utveckling att bli som “väst”.¹⁴⁷ Det historiebruk som används av författarna får också sägas

¹⁴³ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹⁴⁴ Rylander 2006, s. 56.

¹⁴⁵ Karlsson 2004, s. 70.

¹⁴⁶ Vukovich 2012, s. 25.

¹⁴⁷ Vukovich 2012, s. 11.

förmedla en samtida svensk politisk och ekonomisk oro för vad en framtida värld som styrs av ett kommunistiskt Kina skulle innebära för Sverige både lokalt och på den globaliserade arenan.

9.2 Bilden av Kina och kinesen som “den andre”

Kinabilderna kan sägas präglas av de kontrasterande och tvådelade bilder som präglat kinabilderna historiskt i Sverige, likt Holmberg skriver,¹⁴⁸ om än i olika varianter som ändrats genom årens gång. Likt Schoenhals skriver kan de också ses som att de reflekterar “vårt” Sverige och vår egen självbild lika mycket som de faktiskt beskriver Kina.¹⁴⁹ Det demokratiska och ekonomiskt jämställda lilla Sverige kontrasteras i läroböckerna av stormakten Kina, som utvecklats till världens näst största ekonomi, men där samtidigt skillnaden mellan rik och fattig har vuxit i samma takt. Bilden av det hierarkiska Kina, som kontrast mot det demokratiska Sverige, synliggörs i form av beskrivningen att Kina styrs av en elit bestående av utbildade experter.¹⁵⁰ Inte i negativ bemärkning ska nämnas.

De kontrasterande bilderna visar både det “vi” fascinerats av och “den andre” som vi fruktar eller inte identifierar oss med, som blir vår motbild. De positiva bilder som ges av Kina är fascinationen för den ekonomiska uppgången som skett de senaste decennierna, där läroboksförfattarna bedömer den ekonomiska framgången i landet efter den liberaliserade, västerländska ekonomins framgångsmått som tillväxt.¹⁵¹ Lika väl som författarna imponeras av de ekonomiska framgångarna kontrasteras framgångarna av de ökade sociala klyftorna i Kina, som ett resultat av landets ekonomiska framgång. Samtidigt som den teknologiska, och infrastrukturella utvecklingen i storstäderna, samt den växande medelklassen som längtar efter “den västerländska livsstilen” synliggörs i samma stycke.¹⁵² Den polariserade Kinabilden blir här tydligen igen mellan den fattiga bonden som jobbar för “några tiotusentimmar om dagen”¹⁵³ mot medelklassen i staden som köper “västerländska märkeskläder” och “Big Mac”.¹⁵⁴ Den utbildade medelklassen kontrasteras av bilden av ett fattigt och utnyttjat

¹⁴⁸ Holmberg 1994, s. 35.

¹⁴⁹ Schoenhals 1997, s. 71.

¹⁵⁰ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 544.

¹⁵¹ Ericsson & Hansson 2017, s. 619.

¹⁵² Nyström et al 2016, s. 438.

¹⁵³ Nyström et al 2016, s. 438.

¹⁵⁴ Almgren et al 2014, s. 397.

kinesiskt folk, som dessutom har tagit [textil]jobben från Sverige genom att jobba för “svältlöner”.¹⁵⁵

Den framgångsrika ekonomin förklaras av det stora antalet invånare i Kina och den liberalisering som skett inom ekonomin, som i förlängningen kan ses som en framgång som kan härledas till det västerländska “upplysningspaketet” flera hundra år tillbaka¹⁵⁶. Bilden som Hägerdal skriver om¹⁵⁷, av Kina som oförmöget att utvecklas utan stimulans från väst, reproduceras alltså även i dagens läroböcker. Det moraliseras kraftigt kring den kinesiska regeringens brott mot mänskliga rättigheter i form av den censur och politiska ofrihet som råder i landet, där författarna lämnar bittra förhoppningar, eller brist på dessa, om den demokratiska utvecklingens framtid i Kina. Där en lärobok dock förmedlar att det kinesiska folkets krav på demokratiska reformer troligtvis kommer att växa med tiden, även om det ekonomiska och sociala väståndet är bra.¹⁵⁸ Kinas utveckling döms alltså fortfarande efter en västerländsk måttstock liksom Hägerdal skriver och där icke-europeisk utveckling ses som avvikande i sammanhanget.¹⁵⁹

Den traditionella bilden av Kina som hot förmedlas även i denna undersöknings läroböcker. Bilder som kan representera det “gula hotet” får i dessa läroböcker sägas vara i form av hot mot miljön i världen, där Kina nämns som talande och bildligt exempel i flera läroböcker, och som ett irrationellt hot mot den västerländska, demokratiska världen på ett ekonomiskt och politiskt plan. Lokalt i Sverige som sagt i form av att Kina tar både jobb och företag, där Volvo ges som exempel i läroboken, från Sverige.¹⁶⁰ Precis som Burgman talar om att “väst” sedan början av 1900-talet har oroat sig för sin hegemoniska plats gentemot Kina¹⁶¹, reflekterar läroboksförfattarna över Kina, och Östasiens, ekonomiska utveckling i form av en oro från läroboksförfattarna om vad som ska hända i världen när USA och Europas ekonomiska dominans är över, och påverkas allt mer av vad som sker i Kina. Detta får sägas representera bilden av det “irrationella” Kina som man inte riktigt vet vart man har, vilket

¹⁵⁵ Sandberg et al 2014, s. 334.

¹⁵⁶ Nyström et al 2016, s. 445.

¹⁵⁷ Hägerdal 1996, s. 281.

¹⁵⁸ Nyström et al 2016, s. 438

¹⁵⁹ Hägerdal 1996, s. 281.

¹⁶⁰ Harrison & Harrison Lindbergh 2016, s. 544.

¹⁶¹ Burgman 1998, s. 53.

även syns hos en författare som ser Kinas övertagande av Hongkong 1997 som en potentiell del i Kinas framtida övertagande av Taiwan.¹⁶² Kinas irrationalitet symboliseras även av det en läroboksförfattare skriver om att Kinas President Xi Jinping har meddelat omvärlden att de inte ska lägga sig i vad Kina gör inom sina egna gränser, som svar på kritiken mot Kinas behandling av mänskliga rättigheter.¹⁶³ Kina är helt enkelt oförutsägbara för den demokratiska världen. De mänskliga rättigheterna, politiska ofriheten, kritik från organisationer som Amnesty, samt biståndspolitik till länder med bristande demokratiska rättigheter i Afrika,¹⁶⁴ används för att ge tyngt åt att förmedla Kina som ett internationellt hot mot demokrati och mänskliga rättigheter.¹⁶⁵

Likt Rylanders uppsats visade om läroböckerna från 90-talet och början av 2000-talet,¹⁶⁶ framträder synen på att läroboksförfattarna i slutändan inte kan acceptera att Kina går sin egen, avvikande väg från den västerländska, och att det därför kommer och bör förändras med tiden likt Vukovich skriver.¹⁶⁷ Slutsatsen är att Kina, i våra läroböcker, fortfarande förmedlas som vår motsats i form av ett irrationellt hot mot västvärldens demokratiska värderingar, miljö och jobb. Som dessutom går sin egen väg, vilket läroboksförfattarna förmedlar i en form av oro och fruktan inför en framtid där den ekonomiska maktbalansen skjutits än mer till Kina.

10. Sammanfattning

Denna uppsats syfte var att undersöka vilka bilder av Kina och kinesen, och vilket historiebruk, som förmedlas i aktuella svenska läroböcker för gymnasieskolans historieämne. Tidsperioden för vilket historiskt innehåll som skulle undersökas i läroböckerna var Kinas nutidshistoria, som i denna undersökning innebar åren 1990-2019. Undersökningsmaterialet bestod i denna uppsats av sju stycken läroböcker ämnade för kursen *historia 1b*, där böckerna valdes efter vilka som gav mest frekventa sökträffar på google och vilka som var utgivna

¹⁶² Larsson, 2016, s. 284.

¹⁶³ Almgren et al 2014, s. 397.

¹⁶⁴ Ericsson & Hansson 2017, s. 619.

¹⁶⁵ Almgren et al 2014, s. 397.

¹⁶⁶ Rylander 2006, s. 56.

¹⁶⁷ Vukovich 2012, s. 25.

av de största och vanligast förekommande förlagen inom kurslitteratur. Undersökningen genomfördes med hjälp en kvalitativ text- och bildanalys som metod. Analysen delades sedan in i två delar utifrån undersökningens teoretiska ramverk; en orientalistisk diskursanalys utifrån Hägerdals två orientalistiska begrepp, *Exotism* och *Positionell överlägsenhet*; samt Klas-Görans Karlsson historiebrukstypologi.

Resultatet visar att traditionella bilder av Kina lever kvar i läroböckerna i form av synen på Kina som; ett hot, där det i de undersökta läroböckerna representeras i form av hot mot miljön, mot jobben och mot den västerländska demokratiska hegemonin, både politiskt och ekonomiskt; ett land med starka kontraster, där det i denna undersökning representeras av de sociala klyftorna, där den rika medelklassen ställs mot den fattiga som jobbar för en "svältlön"; en tudelad fascination, där man fascinerats av det ekonomiska undret Kina och dess snabba utveckling, samtidigt som man fruktar och fördömer landets politiska utveckling och fattigdom; ett land som bedöms utifrån den västerländska världens modernisering, och där icke-västerländsk utveckling ses som avvikande; samt som ett land som är och har varit beroende av stimulans från västvärlden för att kunna utvecklas. Undersökningen visar också att det moraliska och ideologiska, inklusive det existentiella, historiebruket dominerar de undersökta läroböckerna. Det moraliska och ideologiska historiebruket används för att fördöma Kinas icke-demokratiska politik och samtidigt förespråka den demokratiska ideologin, och förhoppning om dess utveckling i Kina. Det existentiella blir en del av det ideologiska historiebruket som tillsammans skapar ett "vi" som i den demokratiska västvärlden, mot "dom" som i detta fall representeras av det kommunistiska Kina.

Referenslista

Källmaterial

Almgren, Hans., Bergström, Börje & Löwgren, Arne, *Alla tiders historia 1b*, (Malmö: Gleerups, 2014).

Ericsson, Niclas & Hansson, Magnus, *Samband Historia 1b*, (Stockholm: Sanoma Utbildning, 2017).

Harrison, Dick & Harrison Lindbergh, Katarina, *Bilden av historia 1b*, (Stockholm: Liber, 2016).

Larsson, Olle, *Möt historien 1b*, (Malmö: Gleerups, 2016).

Långström, Sture., Ader, Weronica., Ededal, Ingvar & Hedenborg, Susanna, *Historia 1b: Den lilla människan och de stora sammanhangen*, (Lund: Studentlitteratur, 2012).

Nyström Hans., Nyström, Lars., Nyström, Örjan & Hallberg, Erik, *Perspektiv på historien 1b*, (Malmö: Gleerups, 2016).

Sandberg, Robert., Karlsson, Per-Arne., Molin, Karl & Ohlander, Ann-Sofie, *Epos 1b*, (Stockholm: Liber, 2014).

Internetkällor

Nilsson, Christoffer, "Kina till attack mot SVT efter inslag om hotellbråk", *Aftonbladet* 22/9 2018, <https://www.aftonbladet.se/nyheter/a/EoMkLa/kinesisk-protest--mot-svts-satirprogram> [hämtad 2019-08-18]

Tang, Aili, "Det är ju bara på skämt - och vi kineser saknar tydligen humor", *SVT* 24/9 2018, <https://www.svt.se/opinion/det-ar-ju-bara-pa-skamt-och-vi-kineser-saknar-tydligen-humor> [hämtad 2019-08-18]

Litteratur

- Ammert, Niklas, "Om läroböcker och studiet av dem", i *Att spegla världen: Läromedelsstudier i teori och praktik*, red. Niklas Ammert, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2011), s. 25-38.
- Berglund, Louise & Ney, Agneta, *Historikerns hantverk: Om historieskrivning, teori och metod*, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2015).
- Bergström, Göran & Ekström, Linda, "Tre diskursanalytiska inriktningar", i *Textens mening och makt: Metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*, (Lund: Studentlitteratur, 2018), s. 253-304.
- Burgman, Torsten, *Kinabilden i Sverige från 1667 till 1998: Från Kang-Xi till Mao Zedong och Jiang Zemin*, (Lund: Historiska media, 1998).
- Hedén, Anne, *Röd stjärna över Sverige*, (Lund: Sekel Bokförlag, 2008).
- Holmberg, Åke, *Världen bortom västerlandet: Den svenska omvärldsbilden under mellankrigstiden*, (Göteborg: Kungl. Vetenskaps- och Vitterhets-Samhället, 1994).
- Hägerdal, Hans, *Väst om öst: Kinaforskning och kinasyn under 1800- och 1900-talet*, (Lund: Lund University Press, 1996).
- Karlsson, Klas-Göran, "Historia, historiedidaktik och historiekultur - teori och perspektiv", i *Historien är närvarande: Historiedidaktik som teori och tillämpning*, red. Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2014), s. 13-90.
- Karlsson, Klas-Göran, "Historiedidaktik: begrepp, teori och analys", i *Historien är nu: En introduktion till historiedidaktiken*, red. Klas-Göran Karlsson & Ulf Zander, 1 uppl. (Lund: Studentlitteratur, 2004), s. 21-68.
- Loomba, Ania, *Kolonialism/Postkolonialism: En introduktion till ett forskningsfält*, (Finland: Bookwell AB, 2005).

Långström, Sture, *Författarröst och lärobokstradition: en historiedidaktisk studie*, (Umeå: Umeå Universitet, 1997).

Nyberg, Kenneth, *Bilder av Mittens rike: Kontinuitet och förändring i svenska resenärers Kinaskildringar 1749-1912*, (Göteborg: Historiska Institutionen, Uni., 2001).

Rylander, Ted, *Mittens rike i Sverige: Kinas senmoderna historia i läromedel för svensk gymnasieundervisning 1971-2006*, Kandidatuppsats (Örebro: Örebro Universitet, 2006).

Said, Edward, *Orientalism*, (Stockholm: Ordfront, 2016).

Schoenhals, Michael, "Den svenska dagspressens Kinabild", i *Öst i väst*, red. Bert Edström, (Stockholm: Stockholms Universitet, 1997), s. 71-80.

Vukovich, Daniel, *China and Orientalism: Western knowledge production and the P.R.C.*, (London and New York: Routledge, 2012).

Bilagor

Bilaga 1

Lärobok	Kapitel (fetstil) och underliggande rubriker	Sidor
Samband Historia 1b	Samtiden - världen efter 1945; En värld? Historia efter 1990; Globaliseringen; Globaliseringens ekonomiska drivkrafter; Marknadsekonomi och frihandel - modell för utveckling; Samtidens och framtidens utmaningar; kriser och kontroll; Klimat och miljö; Framtiden.	616, 619, 621, 622, 624.
Perspektiv på historien 1b	Mot en ny världsordning; Det väldiga Kina; Mot en multipolär värld; Ett historiskt maktskifte; Historien går vidare; Resursfrågor, miljö och globalisering.	438, 445, 447.
Alla tiders historia 1b	Tiden efter 1945; Tredje världen - Syd; Kina; Modernisering utan demokrati; Det långa 1990-talet; Befolkningen; Demokratiska revolutioner - och folkmord.	397, 433, 437.
Möt historien 1b	Ryssland, Kina och USA - dagens stormakter; Kina; Kina i världen; Ekonomisk tillväxt och politisk ofrihet; USA idag och i framtiden.	284, 286, 299.
Historia 1b: Den lilla människan och de stora sammanhangen	Asien - en gränslös historia; Två asiatiska giganter; Liv och politik i Kina; Fortsatt diktatur - men ny ekonomisk politik; Globalisering - då, nu och sedan?; Är vi mer eller mindre globala idag?.	374, 375, 420.
Epos 1b	Östblocket: kommunismen byter ansikte?; Revolution i Kina; Dengs revolution; Kinesisk folkbil; Tredje världen; Sydostasien.	334, 335, 337.
Bilden av historien 1b	Kriser och förändringar; Kalla krigets slutfas; Kina efter Mao; Nutidens historia; Världen efter murens fall; Kina blir en ekonomisk stormakt; Mot en osäker framtid; Ett starkare Asien; Bättre och bättre dag för dag?; Eller Highway to Hell?.	543, 554, 580, 581, 582, 589.